

Tab. 05

1937

Пролетары ўсіх краін, злучайтесь!

ЛАВЕЦКАЯ ЗОЯ—рэкардсменка-фізкультурніца з калгаса „Чырвоныя Скарынічы” Менскага раёна

Работніца і калгасніца Беларусі

№ 10 МАЙ 1937 г.

Выданне ЦК КП(б)Б

ЧІНЯЦЬ

антырэлігійную ПРАДАСЦАУ

Н. Крупская.

Артыкул 124 Сталінскай Канстытуцыі гаворыць: „У мэтах забеспячэння за грамадзянамі свабоды сумлення, царква ў СССР аддзелена ад дзяржавы і школа ад царквы. Свабода правіца рэлігійныя культы і свабода антырэлігійнай прапаганды признаецца за ўсімі грамадзянамі”. Гэты артыкул арганічна звязан з другімі артыкуламі Канстытуцыі. У прыватнасці, з артыкулам 135, дзе гаворыцца аб тым, што ўсе грамадзяне, дасягнуўшыя 18 год, незалежна ад веравызнання, маюць права ўдзельнічаць у выбарах дэпутатаў і быць абраннымі. І з артыкулам 121, які гаворыць аб праве на асвету і абавязковасці для ўсіх пачатковай асветы. І з артыкулам 122, які гаворыць аб роўнапраўі жанчыны з мужчынай ва ўсіх галінах гаспадарчага, дзяржаўнага, культурнага і грамадска-палітычнага жыцця. І з артыкулам 132, гаворачым аб усеагульным воінскім абавязку. З артыкулам 142, гаворачым аб праве адклікання дэпутатаў.

Гэтыя артыкулы Канстытуцыі прадастаўляюць асобам духоўнага звания выбарчыя правы, але разам з гэтым ставяць іх дзейнасць у рамкі, вызначаемыя Канстытуцыяй. Ніхто не можа не пасылаць рэбят у совецкую школу і агітаваць супрощы школы, прапаведваць ѥяроўнапраўе жанчын, ухіляцца ад выканання воінскіх абавязкаў. Калі выказанні, паводзіны, работа абраний у дэпутаты асобы будуць ісці ўразрэз з Совецкай Канстытуцыяй, грамадзяне могуць адклікаць яе ў любы момант.

Права адклікання дэпутата ставіць гаводзіны яго ў пэўныя рамкі—у рамкі совецкай Канстытуцыі.

Нядоўна я атрымала з Сальянскага раёна Азербайджана гарачае пісьмо аднаго чырвонаармейца. Ён просіць звярнуць асаблівую ўвагу на растлумачэнне жанчынам-цюранкам таго, як ашукваюць іх, туманяць ім галовы мулы. Ён жанат на цюранцы, расказвае ёй аб Леніне, аб Сталіне, раслумачвае значэнне ўдзелу ў выбарчай кампаніі, а яна яго не слухае, слухае мулу. Гэтае пісьмо чырвонаармейца правільна адзначае важнасць узмацнення антырэлігійнай прапаганды.

Праводзячы антырэлігійную прапаганду, трэба мець на ўвазе, канечна, не толькі праваслаўную рэлігію, але і другія рэлігіі (магаметансскую, будзійскую і іншыя), а таксама найбольш распуштуджаная сектанцкая тлумачэнні.

Зараз пачалося ўжо своеасабліве прыстасаванне мул да патрабаванняў новай Канстытуцыі. Мулы адчыняюць дзвёры мячэцей для жанчын і гавораць пры гэтым аб артыкуле 122 Канстытуцыі, забяспечваючым права жанчыне, гавораць аб устарэласці падыхода да жанчыны, як да рабыні. Магамет, моў, жыў у другую эпоху.

Сэнс гэтай „ляльнасці“ зразумелы. Мулы хоцуць у сваёй рэлігійнай пропагандзе абаперціся на найбольш адсталы, забіты папярэдній гісторычны слой, на жанчын-магаметанак.

Што з гэтага вынікае для тых, што разумее шкоду ўсякай рэлігії, у тым ліку і магаметанскай?

Перш за ўсё трэба ўзмацніць работу сярод магаметанак не толькі ў Татары, але і ўсюды, дзе на тэрыторыі СССР жывуць магаметанкі, у тым ліку і на новабудоўлях.

Як весці гэтую работу? Трэба, каб людзі, ведаючыя магаметансскую рэлігію, аналізавалі ўсе палажэнні магаметанскай рэлігіі, асабліва цяжка клаўшыся на жанчын і дзяцей,—нагэты бок справы трэба звярнуць асаблівую ўвагу. Я памятаю, як у 1929 годзе мы сталі ў школах для дзяцей мусульман арганізоўваць школьнія снедані, забяспечваючыя рэгулярнае харчаванне рэбят у час мусульманскага паста—уразы, калі забараняеца на працягу 30 дзён есці ад ранішніх зары да позніга вечаря. Цяжка дзецям было не есці цэлымі днямі. Спачатку бацькі забаранялі рэбятам снедаць. На бацькоўскіх сходах ўрачы растлумачылі бацькам на татарскай мове шкоду уразы для дзяцей. У рэзультате бацькі дазволілі сваім дзецям снедаць. Рэлігійны звычай трymацца ўразы стаў у данай мясцовасці адміраць.

У ранейшыя часы папы былі ўладай на сяле, зараз ім трэба прыстасоўвацца да сучасных умоў, выварачвацца на ўсе лады, пераглядаць „непарушныя“ рэлігійныя палажэнні і „заветы“. Вазьму прыклад. У Іванаўскай вобласці ёсць сяло Барадзіно. У свой час там быў хатнік Шульпін, які вёў на сяле цікавейшую антырэлігійную работу. У сяле Барадзіно малоць хлеб сялянам прыходзілася ездіць на млын за некалькі кілометраў, доўга чакаць чаргі. І вось Шульпін рашыў выкарыстаць электрыфікацыю ў мэтах антырэлігійнай пропаганды. Абмеркаваў з інжынерамі, як перабудаваць царкву пад млын, наладзіўшы памол пры дапамозе электраматора. Зроблен быў даклад, і зацікаўленае насельніцтва прагаласавала за перадачу царквы пад млын. Калі у царкве запрацаваў матор, пачаўся памол зярна, ўсё насельніцтва аднадушна прагаласавала за тое, каб другую царкву перадаць пад клуб. Даўчо гэта было, я думала, што ўжо ніякіх рэлігійных настрояў сярод жыхароў сяла Барадзіно. Гады два таму назад прыезджалі да мяне калгаснікі з тых краёў. І вось адзін з прыехаўшых расказваў аб паявіўшыхся ў сяле Барадзіно рэлігійных настроях.

У сяле Барадзіно, відавочна, няважна працавала школа, не было патрэбнай увагі да рэбят, клопатаў аб іх, настаўнік пакрыквай, выключаў рэбят з школы, піонерарганізацыя не працавала, не было дзіцячай бібліятэкі, рэбят кармілі пустапарожнімі казкамі, незадаволена было насельніцтва школай. І вось з'явіўся раптам на сяле поп. Жыве на сяле, ласкавы вельмі з рэбятамі, падкармлівае іх пранікамі, расказвае сказанні ветхага завета. Поп набыў папулярнасць сярод рэбят. Расказвалі яны аб папу маткам, маткі сталі ўсё часцей забягаць к папу.

Зараз папы нярэдка выбіраюць школу апорным пунктам для сваёй рэлігійнай пропаганды. Пацярпейшы паражэнне ў адкрытай рэлігійнай і антысовецкай пропагандзе, яны сталі многа хітрэй,

аасцярожнай, старанней прыдумваць, у якую щыліну ім лягчэй пралезці. На днях тав. Герчыкаў, заг. Аблана, Горкаўскай вобласці, расказаў мне, як стараюца скарыстаць Сталінскую Канстытуцыю папы ў Горкаўскай вобласці. Справа была ў Кетаўскім раёне Горкаўскай вобласці. У Мардзішчанску школу на бацькоўскі сход прышоў поп Вінаградаў, дачка якога вучыцца ў гэтай школе. Раней не хадзіў, цяпер рашыў скарыстаць свае права грамадзяніна. Унёс 20 руб. на ёлку, 5 руб. яшчэ на нешта, прыняў удзел у бацькоўскай нарадзе. Вінаградаў у свой час скончыў духоўную семінарыю і гаварыць умее. Стаў аасцярожненка задаваць пытанні, бацькі настаражыліся. Гаворыць—з дысцыплінай вось дрэнна. Як вы змагаецца з парушэннем дысцыпліны: крычыце на рэбят, выганяце з класа, ставіце ў кут і інш. Ці не прымчаеце, што дзеци, якія наведваюць царкву, лепш вядуть сябе ў класе? Вось у суседній школе дзяўчынку, наведваючую царкву, лаялі, давялі да слёз... Свае пытанні поп перамяжает метадычнымі заўвагамі, як лепш вучыць пісьму і т. п.

У школе звоніць звон, Вінаградаў задае пытанне: адкуль у іх звон, яго цікавіць, ён аматар калекціонера звона. У данай школе спроба скарыстаць свае права грамадзянства для падрыву аўтарытэта школы не ўдалася. Загадчыца школай, комсамолка, сумела даць адповедзь папу, сказала, што выхаванне ў совецкай школе адрозніваеца ад выхавання ў старой школе, што за наведванне царквы ніхто рэбят не ругае, але ім даюць веды, якія ім неабходны для таго, каб разумець акаляючие жыццё. Комсамолка дала папу Вінаградаву ўмелы адпор.

Гэты выпадак гаворыць не толькі аб неабходнасці павышэння пільнасці, але і аб неабходнасці для ўсіх культработнікаў, і асабліва для настаўнікаў, падняць узровень сваіх ведаў на значна больш высокую ступень. Без гэтага па-сапраліднаму школьнай работы не паставіць, як не паставіць антырэлігійнай пропаганды.

Карэнні рэлігіі хаваюцца ў адсутнасці яснага

разумення прычын тых або іншых з'яў у прыродзе і грамадстве. Памешчыкі і капиталісты і іх прыслужнікі—папы імкнуліся ўсяляк задурманіць свядомасць працоўных мас рознымі расказамі аб богу, святых, ангелах нябесных і г. д., растлумачыць усё воляй бога, запужаць адам, ашукаць абяцаннямі салодкага жыцця на небе, адзягнуць ад барацьбы за светлае жыццё на зямлі, выхаваць рабскую мараль—пакорлівасць, сляпую паслухмянасць, адгаварыць ад арганізаванага супраціўлення эксплаатації.

Першы артыкул, які напісаў Ленін для рабочых, растлумачваў, якая сіла—веды і як неабходны веды працоўным. Совецкая ўлада разгарнула шырокую работу па ўзбраенню працоўных мас ведамі. Культурны фронт увесь час быў важнейшим фронтом,—цяпер ён больш баявы, чым калі-небудзь. Самі масы палка цягнуцца да ведаў, і сучасная тэхніка перасоўвання, сувязі, развіццё друку дазваляюць паставіць гэту работу так шырока, як ніколі.

Развіццё работы наркаматаў асветы, камітэта мастацтваў, наркамата аховы здароўя, соцыяльнага забеспячэння і іх органаў на месцах, іх клопаты аб дзесяцях, аб асвеце і забаве дарослых, аб здароўі насельніцтва, аб ахове працы, забеспячэнні слабых і старых, грамадскія клопаты аб усіх гэтих баках жыцця, перабудова ўсяго ўклада на соцыялістычных асновах—вырываюць глебу з-пад ног служыцеляў царквы. Якія стараіся, старога не вернеш.

Але нішто не даецца самацёкам. Усю гэту работу трэба развіваць. Неабходна зварнуць асаблівую ўвагу на разгортванне антырэлігійнай работы, якую моцна запусцілі мясцовыя партыйныя арганізацыі.

Пад кірауніцтвам комуністычнай партыі, пад кірауніцтвам таварыша Сталіна, так блізка ўнікаючага ў запыты мас, далейшае развіццё работы на культурным фронце, далейшыя паглыбленыя клопаты аб чалавеку—вырвуць канчаткова корні рэлігійных вераванняў.

„Што прыйшло,—не вярнуць“. Вышэй будзем падымамаць сцяг Леніна—Сталіна, сцяг барацьбы за соцыялізм!

Вучаніцы-выдатніцы 15 школы Сергеева і Мілікоўская рыхтуюцца да праверачных іспытаў.

Партышы АРГАНІЗАЦІЯ

Поспех барацьбы калгаснікаў за высокі ўраджай, за 7—8 ста-лінскіх мільярдаў пудоў зярна ў год, перш за ўсё вырашае добра паставленая палітычна-масавая работа ў калгасах. Гэта ўлічыла партторг пярвічнай партыйнай арганізацыі, Бараўскага сельсовета, тав. Бачурына.

Партыйная арганізацыя сельсовета невялікая—усягоб членаў і кандыдатаў партыі. А калгасаў у сельсовете 5. Адны комуністы не здолеюць сістэматычна праводзіць палітычна-масавую работу ва ўсіх калгасных брыгадах. Трэба прыцягнуць да гэтай работы правераных людзей з беспартыйнага калгаснага акtyva. Так і зрабіла тав. Бачурына.

Членаў і кандыдатаў партыі вылучылі кіраўнікамі калгасных гурткоў па вывучэнню Сталінскай Канстытуцыі. А для штодзённага правядзення гутарак і чыткі газет у брыгадах падабралі 10 бяседчыкаў і чытчыкаў з ліку спачуваючых і лепших ударнікаў-калгаснікаў.

У чатырох калгасах праведзены чыткі і гутаркі па дакладу і заключнаму слову таварыша Сталіна на Лютаўскім пленуме ЦК ВКП(б). Чытчыкі і бяседчыкі, у час абедзенага перапынку і вечарам, праводзяць у брыгадах гутаркі і чытаюць калгаснікам газеты. Добра працуюць чытчыкі ў калгасах імя Трэцяга кавалерыйскага корпуса і імя Сёмай самарскай дывізіі. Праз комуністаў і сама асабістая тав. Бачурына дае чытчыкам заданні, інструктуе іх і дапамагае на месцы непасрэдна ў калгасе.

У калгасе імя Трэцяга кавалерийскага корпуса тав. Бачурына сама кіруе гуртком па вывучэнню Сталінскай Канстытуцыі, рашэнняў Лютаўскага

plenuma ЦК ВКП(б), даклада і заключнага слова таварыша Сталіна на гэтым пленуме. Гурткі працуе бесперабойна. Гэты калгас першым у сельсовете 5 мая скончыў веснавую сяўбу. 10 месяцаў трymae калгас пера-

Незадоўга да пачатку палявых работ партарганізацыя правяла ў калгасах перавыбары рэдкалегій наценных газет. Пасля выбараў сабралі нараду рэдактароў і членаў рэдкалегій, на мецілі практычныя мерапрыемствы па работе наценных газет у часе сяўбы, дагаварыліся аб выпуску брыгадных штодзёнак.

Гэта дало свае вынікі. Рэгулярна выходзяць наценныя газеты ў калгасах імя Трэцяга кавалерийскага корпуса, „Зара рэвалюцыі“ і імя VI з'езда советаў. З пачатку палявых работ у пяці калгасах сельсовета выпушчаны 21 нумар агульнакалгасных наценных газет і 20 брыгадных штодзёнак. У калгасе імя Трэцяга кав. корпуса за гэты час вышла 9 нумароў агульна-калгаснай наценгазеты і 7 брыгадных штодзёнак.

Праўда, у работе наценных газет па сельсовету ёсьць рад недахопаў, але ўсё-ж яны аказваюць велізарную дапамогу партыйнай арганізацыі і кіраўніцтву калгасаў у барацьбе за паспяховае правядзение веснавой сяўбы, за высокі ўраджай калгасных палёў.

Так арганізавала ў калгасах т. Бачурына палітычна-масавую работу ў часе веснавой сяўбы.

Наташа Бачурына працуе парторгам у Бараўскім сельсовете ўжо 2 гады. Яна маці-адзіночка. Жыве адна з дзесяцігадовай дачкой Эмачкай. Але гэта не перашкаджае ёй працеваць і вучыцца самай. На апошнім раённым партыйным сходзе тав. Бачурыну абрали членам Менскага Райкома КП(б)Б і дэлегатам на XVI З'езд КП(б)Б.

А. Цыпіна.

Менскі раён.

„Сувязь з масамі, умацаванне гэтай сувязі, гатоўнасць прыслухоўвацца да голасу мас,—вось у чым сіла і непераможнасць большэвіцкага кіраўніцтва“.

(Сталін)

У Менску адбылося ўрачыстае адчыненне Дзяржфілармоніі БССР. Канцэртам дырыжыраваў прафесар Маскоўскай Дзяржаўнай Кансерваторыі — Лео Гінзбург. На здымку: Хор філармоніі пад кіраўніцтвам тав. І. Г. Бары выконвае песні адзінага фронта німецкага камізітара—антыхашыста Г. Эйслер.

(Белсаюзфото).

Наши комсамолки

У раённым цэнтры, год таму назад не было ні адной комсамолкі, а моладзі было многа. Прычына відавочна: мы сярод жаночай моладзі не праводзілі нікакай выхаваўчай работы. Дзяўчата ведалі толькі адно — хадзіць на вечарынкі, якія часта заканчваліся бойкамі і лаянкай.

Перад намі стала пытанне: якім шляхам адцягнуць дзяўчата ад гэтых вечарынак? Даведаліся, што яны любяць танцаваць.

Спачатку арганізavalі для іх вечар танцаў пры рапубліканскім клубе. Другі раз мы ўжо рашылі перад танцамі правесці палітгуртаку аб барацьбе моладзі зарубежных краін. На гэтай гурткы прысутнічала больш 30 чалавек. У хуткім часе мы арганізavalі для дзяўчатаў палітгурток, у якім наўчалася 23 чалавекі. Для кіраўніцтва гуртком вызначылі комсамолку.

Гэты гуртк працуе каля года. Усе ўдзельніцы гуртка ўступілі ў комсамол і сталі не дрэннымі грамадчыцамі. Яны прымаюць

актыўны ўдзел у работе „лёгкай кавалерыі“.

Вараб'ева, Стараціараўва, Дзярэвянка і Асадчая ахвотна ўдзельнічаюць у драматычным гуртку. Для Белмаковай і Вераб'ёвой работа „лёгкай кавалерыі“ стала любімай справай.

Вопыт работы сярод жаночай моладзі пры раённым цэнтры мы перанеслі ў пярвічныя арганізацыі калгасаў. У Цярухскай арганізацыі КСМ арганізавалі жаночую фізкультурную каманду. Дзяўчатаў займаюцца амаль усімі відамі спорту. Зімой яны зрабілі пераход у супроцьгазах на 15 кілометраў. Гэтыя ж дзяўчатаў не дрэнна вучацца ў палітгуртку.

Пры Маркавіцкай і Носавіцкай арганізацыі КСМ добра працуецца харавыя гурткі, якія ў большасці складаюцца з жаночай моладзі.

За зімовы перыяд у нас падрыхтавалі 27 трактарыстак. У часе работы курсаў, пярвічная комсамольская арганізацыя МТС праводзіла культурна-масавую работу сярод курсантаў. Зараз

створана жаночая трактарная брыгада і трэба сказаць, што дзяўчата-трактарысты на сяўбе паказваюць добрыя ўзоры работы. Нашы дзяўчата вучацца стаць добрымі варашылаўскімі кавалерыстамі.

У нас ёсьць дзяўчата і на кірующей работе. Намеснікі старшынь сельсоветаў — т. Бандарэнка і Слуха, брыгадзіры — ордэнаносец Анна Карапенка, Люба Шышова, Галлеўская, Сузая.

Дзякуючы палепшенню масавай работы сярод жаночай моладзі, наша комсамольская арганізацыя значна вырасла: з прынятых у комсамол за 1936 год 309 чалавек — 158 дзяўчат.

Мы ставім сваёй мэтай арганізаваць сваю работу так, каб кожная дзяўчына нашага раёна была абкружана ўвагай і клопатамі комсамольскай арганізацыі.

Белкін
Сакратар РК ЛКСМБ
Церахоўскі раён.

Дзяўчата рассказывалі...

Першай пачынае гутарку Каця. Яна расказвае грунтоўна, горача, то ўсміхаючыся, то зноў становячыся сур'ёзнай. Расказвае яна аб работе, аб першых поспехах съяў брыгады, аб комсамольскай дысцыпліне, аб дружбе, аб сумесным жыцці маленькага жаночага калектыва.

— Брыгада мая дружная, хутка будзе ўся комсамольскай. Толькі дзве дзяўчынкі яшчэ не комсамолкі. Але і яны ўступяць ў арганізацыю.

— Перамога залежыць ад арганізацыі працы, быта, адпачынку. І на гэта мы з самага пачатку звярнулі ўвагу. Усё гэта ў нас наладжана. Мы па-стаханаўску працуем, вучымся і весела адпачываем. А пасля добрага адпачынку і работа ідзе веселей.

У нас ёсьць патэфон, ёсьць бібліятэчка. Як толькі прыходзіць час адпачынку — у нас песні, танцы, гульні. Мы чытаем кніжкі, дзелімся ўражаннямі. Прачыталі „Паднятую цаліну“ Шолахава, як „Гартавалася сталь“ Остроўскага, „Маці“ Горкага, „Дрыгву“ Коласа, і рад другіх твораў.

І сапраўды, у пакоі, дзе жывуць дзяўчата, чыста, утульна. Многа кветак, на сценах партрэты прарадыроў, на вокнах гардыны, ложкі засланы белымі накідкамі. — Жывем мы вельмі добра. Толькі мала цікавіцца нашым жыццём раённыя кіраўнікі, — працягвае Каця. — Мала да нас прыязджаюць. Толькі дырэктар МТС тав. Журок часта наведвае нас. Ни разу нікога ў нас не было з работнікаў райкома комсамола. Не быў у нас і сакратар райкома тав. Фрыдман, а другі сакратар РК КП(б)Б тав. Мірончэнка быў тут у сельсовеце, а да нас у брыгаду не зайшоў. А мы яго чакалі.

Каця Ісаенка першы год працуе брыгадзірам жаночай трактарнай брыгады. У мінулым годзе яна працевала трактарысткай. Брыгада, у якой працевала Каця па ўсіх работах у раёне была перадавой. За высокаякасную работу яе шмат разоў прэміравалі. Вось і патэфон, які стаіць на стале, — гэта прэмія Наркамзема.

Многаму, у арганізацыі работы брыгады, Каця навучылася ў тав. Чашы — былога брыгадзіра

жаночай трактарнай брыгады, — зараз механіка. Гэта ён у мінулым годзе вывеў жаночую брыгаду ў перадавыя. Гэта ён, член партыі, навучыў дзяўчата быць упэўненымі кіраўнікамі машын.

Дзяўчата з былой яго брыгады — лепшыя трактарысткі. Дзве з іх паехалі вучыцца на курсы брыгадзіраў, а дзве — у гэтым годзе ўжо працуюць брыгадзірамі трактарных брыгад.

Каця ўспамінае, як у 1935 годзе бацька не пушчаў яе на трактарныя курсы. Адговарваў, што гэта не жаночая работа і злаваўся, калі дачка не паслушалася і пайшла вучыцца.

— А калі ў канцы года я дадому прывезла заработаных звыш 60 пудоў жыта, 200 пудоў бульбы і больш 1200 рублёў грошай, — дык зусім па-іншаму пачаў ён размаўляць.

Далей працягваюць гутарку Каціны падружкі. Усе яны яшчэ маладыя, гэтыя славуныя дзяўчата. Каму сямнаццаць, каму — восемнаццаць, дзевятнаццаць і не больш дваццаці двух год. У іх вясёлыя вочы, жыццерадасныя харектары. Ім цяжка ўстрыміцца ад вясёлага, задорнага смеху. Яны моцныя, энергічныя, упэўненныя ў сабе. Адным словам, моладзь, у якой жыццё на перадзе.

Усе яны — Маня Янкава, Саша Рудкоўская, Каця Нікалаенка, Аня Карабцова, Насця Смальцэр, Просія Петрунькова — прыйшли трактарныя курсы, здалі экзамен у большасці на „выдатна“. Усе яны добра працуюць.

— Спачатку было цяжка, — гаворыць смуглівая ад загару Каця Нікалаенка, — не ведалі як трактар завесці, як яго пачысціць, заправіць. Зараз ведаем машыну, любім яе.

— Мы прыкладзем усе намаганні, каб наша брыгада была перадавой і ў гэтым годзе. За гэта мы змагаемся з самага пачатку нашай работы, — дадае Просія Петрунькова, — большасць з нас толькі ў гэтым годзе пачалі працеваць на трактары. А нормы выпрацоўкі перавыконваем. На ворыве замест 3,6 га давалі па 6—7. А ў калгасе „Тры-

буна Радзецка“ брыгада датэрмінова выканала заключаны даговор паміж МТС і праўленнем калгаса, датэрмінова ўзарала і пасеяла. Звыш дагавора паднялі папару 26 гектараў і забаранавалі 120.

У калгасе „Трыбуна Радзецка“ трактары працавалі ўпершыню. Спачатку недаверліва аднесліся тут да дзяўчата. Некаторыя калгаснікі гаварылі: „лепш будзем самі працеваць, папсуюць яны нам і плошчу і пасевы“. Убачылі высокаякасную апрацоўку глебы, дружную работу дзяўчата, — звязлікай павагай сталі адносіцца да іх.

Дзяўчата жаночай трактарнай брыгады самі добра працуюць і ўважліва сочаць за работай сваіх таварышак — трактарыстак, працуючых у другіх брыгадах. Усяго іх у Жлобінскім раёне 46 чалавек. І працуюць яны не дрэнна. Каціна брыгада з нецярплюсцю чакае раённую газету, у якой паказваюцца вынікі работы трактарыстак і праз якую яны дзеляцца вопытам работы.

Жаночая брыгада спаборнічае ў раёне з некалькімі трактарнымі брыгадамі. У спаборніцтве Каця апярэджвае вопытных мужчын-трактарыстаў з брыгады Міхася Ісаенкі.

Калі бачыш гэтых дзяўчата — успамінаюцца яркія слова таварыша Сталіна, які сказаў на прыёме стаханавак бурачных палёў: „Яна цяпер працуе ўжо не на бацьку, пакуль яна дзяўчына, не на мужа, калі яна замужам, а перш за ўсё на сябе працуе... Толькі калгаснае жыццё магло знішчыць няроўнасць і паставіць жанчыну на ногі“...

Маладыя трактарысткі расказваюць яшчэ аб сваім жаданні вучыцца на брыгадзіраў, механікаў, інжынераў, каб не толькі кіраваць трактарамі, але і будаваць іх.

Безумоўна іх мары ператворацца ў сапраўднасць.

Пятроўская.

Жлобінскі раён.

НА ПРАПОЛЦЫ

Пасля дажджу зазелянела поле. Лён дружна ўзышоў, хутка бе-ручыся ўгору, да сонца. На сцябле з'явіліся 3—4 лісткі.

Звенневая Дуня Мурашка кожны дзень хадзіла на сваё поле, якое пакрывалася зялёным акса-мітам. Яна гадзінамі прыглąda-лася да маладых усходаў, што абяцалі высокі ўраджай. Сяўбу-
е звяно скончыла раней, чым другія. Лён быў засеянны на добрых папярэдніках, глеба апра-
цавана высокаякасна. Калі інспек-
тар па якасці Фама Швайчанка прымай поле, ён пахваліў звен-
ніявую.

Сярод усходаў там-сям Дуня заўважыла першае пустазелле: шырокалісты асот, свірэпіцу. Гэта занепакоіла звеннявую. Пустазелле пачынала шкодзіць ільну, аднімаючи ў яго сонца, вільгаць. Дуня расказала аб гэтым сваім сяброўкам. Звяно ра-
шила, не адкладаючи, прыступіць да праполкі ільну.

Назаўтра прапольшчыцы вы-
шлі на свой участак. Глеба пасля дажджу была мяккая, і пустазелле лёгка вырывалася з корнем. Жанчыны збралі ў фар-
тукі шкодную траву і адносілі яе на дарогу. Там, дзе прыйшлі прапольшчыцы, поле выглядала чистым, цёмна-зялёнym.

Першы дзень праполкі пра-
ходзіў весела і дружна. Жан-
чыны працавалі з песнямі. Звеневая правільна расставіла сваіх сябровак, кожнай дала асобны ўчастак. Гэтага патрабавалі і самі члены звяна. Яны добра ведалі, што індывідуальная здзельшчына рашае поспех у рабоце, стымулюе выкананне нормы і высокую якасць.

На лепшую якасць праполкі, на барацьбу з пустазеллем у звяне разгарнулася соцыяліс-
тычнае спаборніцтва. Інспектар па якасці Фама Швайчанка, які вечарам прышоў да прапольшчыцы, і на гэты раз пахваліў звяно:

— Добра стараецца, малайцы.
Гэта пахвала 55-гадовага ста-
рога—знатнага ільнавода—была заслужана. За першы дзень

5 жанчын прапалолі 2 гектара ільну, перавыканайшы норму ў некалькі разоў. Пасля доўгага дня работы калгасніцы ішлі з поля бадзёрымі, поўныя веры ў свой поспех і перамогу.

Услед за звязном Дуні Мурашка на праполку вышлі ўсе калгасніцы. Звеннявия Наста Трухава, Надзя Вінакурава, Наста Папова, Маруся Савіна, Жэня Швайчанка пачалі догляд пасеваў таксама адразу-ж пасля сяўбы. Усе звені спаборнічаюць за высокі ўраджай, за 10 цнт. ільнавалакна з рэкордных участкаў і 6 цнт. з усёй плошчы.

Прополачную калгасніцы су-
стрэлі падрыхтаванымі. На вы-
творчых нарадах, з удзелам старшыні калгаса—ордэнаносца Сцяпаніды Быкоўскай, агава-
рылі як лепш дагледзець лён, дзе перш трэба прыступіць да праполкі. Калгасніцы ведаюць норму выпрацоўкі, ведаюць як

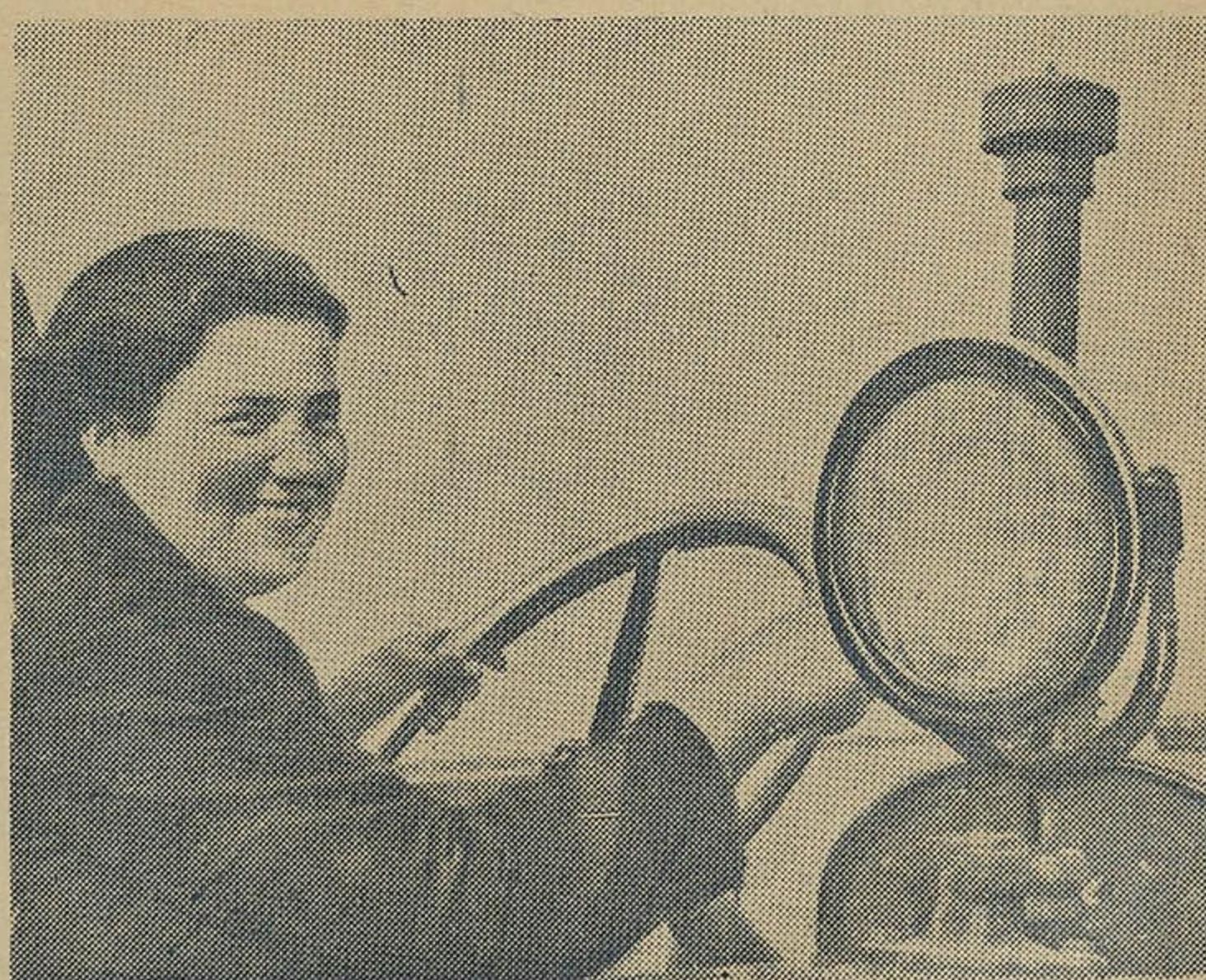
аплачваеца праца. А галоўнае яны добра памятаюць аб сваіх абавязацельствах.

— Мала таго, што добра пасяялі,—кажа Сцяпаніда Быкоў-
ская.—Пасля сяўбы лён патрабуе яшчэ большага догляду. Каля яго трэба хадзіць кожны дзень. Але нас гэта не палохае. Мы ўсё зробім, каб вырасці добрая ляноч.

Калгасніцы-стаханаўкі сапраў-
ды змагаюцца за высокі нумар валакна. Першы тур барацьбы за ўраджай—сяўбу—яны скон-
чылі амаль першымі ў раёне; да другога туру прыступілі так-
сама адны з першых. Стар-
шыня калгаса Сцяпаніда Быкоў-
ская мабілізавала ўсіх жанчын-
пропольшчыц на далейшую ба-
рацьбу за ўраджай ільнавалакна.

А. Лось.

Калгас імя Калініна,
Лёзненскі раён.

30 жанчын-трактарыстак працуяць на калгасных палях Клічаўскага раёна.
На здымку: трактарыстка А. А. Белазор, забаранаваўшы за дзень 40 гектараў,
зварочваеца дамоў.

Фото Я. Салавейчыка.

Чым незадаволены бацькі

Каця Добравольская прынесла свайго першынца ў кансультатуцу Шмат абы чым думала парашца яна з урачом: абы кармлені яго, абы сне, абы выездзе на дачу. Хацела праверыць—на колькі дзіця прыбываіла ў вазе пасля нараджэння. Але не так лёгка папасці да ўрача. Прыходзіла яна 6 мая ў рэгістратуру, ёй заяўлі:

— Прыходзьце заўтра, сёння няма нумароў.—Прышла 7 мая і зноў той-же адказ.

Такі лёс многіх мацярэй. Маці Собаль адразу пасля работы прышла з дзіцем у кансультатуцу. Спяшалася, бо ведала, што нумар да ўрача не так проста атрымаць. Была палова шостай, але і ёй адказаў: „нумароў ужо няма“ (прыём яе раёнага ўрача з 5 да 8 гадзін увечары). Дарэмна прасіла яна рэгістратора і ўрача, даказваючы, што дзіця нядаўна перанесла двухбаковае запаленне лёгкіх. Сёння, як і ўчора, ёй не ўдалося паказаць дзіця ўрачу. Кансультатуцыя № 1 працуе дрэнна. Да мацярэй адносяцца груба. Асабліва грубы рэгістратор Фельдман. Урачы перагружаны. Замест нормы—75 дзяцей, ім прыходзіцца штодзённа прымаць 100-110 дзяцей. Як гавораць самі ўрачы, дзяцей прыходзіцца „прапускаць“ як мага хутчэй. Зусім зразумела, што такім аглядам маці не можа быць задаволена.

Кансультатуцыя можа сама з'явіцца рассаднікам эпідэмічных захворванняў. У ізалятары ўсяго трох кабінкі. Часта ў адной кабінцы знаходзяцца некалькі дзяцей з рознымі захворваннямі.

Зусім не выпадкова книга скаргаў запоўнена скаргамі бацькоў. Інжынер Якімаў запісаў, што больш годна не насіў дзіця ў кансультатуцу з-за дрэнных адносін да дзяцей з боку аблугоўваючага персанала. Тав. Бергер—скардзіцца, што медычная сястра замест 7 красавіка прыйшла да дзіцяці назаўтра к вечару. А ў дзіцяці гнаўся пупок і своечасовая дапамога сястры была неабходна.

Стаханавец Менскай абутковай фабрыкі, т. Рысін піша: „6 мая я прышоў выпісаць урача да хворага дзіцяці. На гадзінніку было палова дванаццатага. Рэгістратор Фельдман увесь час бегала па пакоях. Толькі праз 45 мінут

яна з'явілася і адказала мне, што ўжо позна і ўрача выпісаць нельга. Я звярнуўся да загадчыцы, але і яна адмовілася выпісаць урача. Лічу такія адносіны агіднымі, тым больш, што ўрач на раён яшчэ не вышаў“.

Дзіцячая кансультатуцыя абавязана праводзіць сярод мацярэй масава-выхаваўчую і прафілактычную работу. Гэтага на жаль тут няма. Праўда, галоўны ўрач тав. Маўшовіч расказвае, што зімой праводзіліся гутаркі з мацярамі. Але яны праходзілі без падрыхтоўкі, без сістэмы, без папярэдняга паведамлення мацярэй. З вясны гутаркі не праводзяцца. А зараз асабліва неабходна было-б пагутарыць з мацярамі аб аздараўіцельных летніх мерапрыемствах, аб папярэджанні паносаў і г. д. Няма ў кансультатуцыі і бібліятэчкі. Вельмі мала наглядных парадаў па дагляду дзяцей.

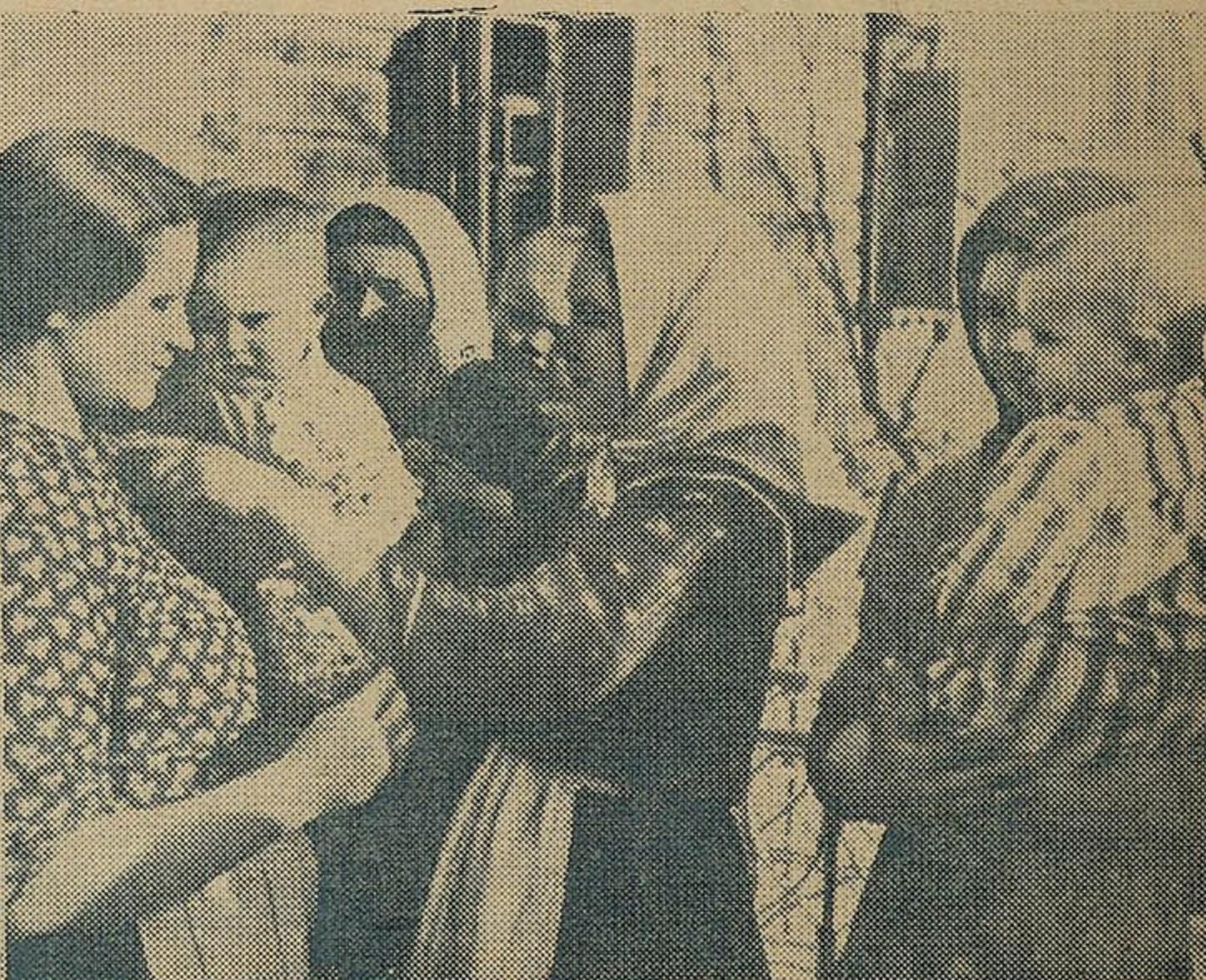
У дрэннай работе кансультатуцыі ва многім вінават Горздраў

(загадчык тав. Шульц), які гэтай установай зусім не займаецца. Ці ведае тав. Шульц аб скаргах бацькоў? Ці ведае аб грубасці аблугоўваючага персанала? Ведае, але нічога не прадпрымае.

Да гэтага часу Горздраў ніяк не можа ўрэгуляваць пытанне аб правільным размеркаванні раёнаў па трох кансультатуцыям горада. Хаця абы гэтым не раз гаварылася. Гэта-ж факт, што прывакзальны раён, які знаходзіцца каля кансультатуцыі № 3, чамусьці аблугоўваецца кансультатуцыяй № 1, якая і так значна перагружана.

Нідзе ў свеце дзеци не абкружены такій любою і клопатамі з боку партыі і ўраду, як у нашай краіне. Мільёны грошай адпускаюцца дзяржавай на розныя дзіцячыя ўстановы. І зусім не дапушчальна, калі ў Менску дзіцячая кансультатуцыя працуе з рук вон дрэнна.

Шыфрина.

У калгасе „Рухавік рэвалюцыі“, Камарынскага раёна, адкрываюцца новая дзіцячая пляцоўка і яслі. На здымку: запіс дзяцей у яслі.
(БСФ).

Лепшыя рукадзельніцы калгаса „Ленінская Слабада“, Пухавіцкага раёна за вышыўкай розных узору.
На здымку: злева направа тт. М. Хонская, Н. Скачок, М. І. Ніканчык.

(Белсаюзфота)

Самадур

Партыя і совецкая ўлада, асабліва наш драгі таварыш Сталін, удзяляюць вялікую ўвагу мацеры-радзіхі і дзецим. Калгасніцы ўжо зразумелі неабходнасць радзільных дамоў. Гэта відаць з того, што нараджаюцца ў радзільных дамах з кожным месяцам павялічваецца.

Нядайна я чытала пастанову камісіі Совецкага Кантроля СНК СССР аб выяўленых недахопах у радзільных дамах. Асабліва мне спадабалася тое месца, дзе сказана, што медработнікі павінны прыняць усе меры да знішчэння недахопаў і праявіць выключную ўвагу і чуласць да радзіх, каб радасць мацярынства ў першыя гадзіны нічым не замучалася.

Я хачу расказаць некалькі фактаў, як доктар Паўлоўскі з Шклоўскай больніцы выконвае рашэнні партыі і ўраду. Яшчэ да родаў я звярнулася да Паўлоўскага, каб ён мяне аглядзеў. На гэта Паўлоўскі адказаў: „што вы вельмі прыгожая, каб на вас глядзець?“ Толькі, калі я паўтарыла сваю просьбу, тады ён мяне аглядзеў. На маё запы-

танне, калі я буду раджаць, Паўлоўскі адказаў: „у 1937 годзе народзіце.“ І ўздагон мне кінуў: „Не пейце гарэлкі і віна“.

Усе жанчыны, якім прыходзіцца звяртацца да доктара Паўлоўскага, гавораць, што гэта кат, а не чалавек. У часе родаў у Шклоўскай больніцы я таксама бачыла і чула пра здзекі над радзіхамі з боку Паўлоўскага.

Радзіха Хая Ліўшыц—стаханаўка фабрикі „Спартак“, паскардзілася Паўлоўскаму на дрэнны абед і дала свае заўвагі. Паўлоўскі накінуўся на хворую: „Можа вам курачку купіць? Не, не куплю“, і пасля таго ўвесь час здзекваўся над Ліўшыц.

Разам са мною ляжала калгасніца калгаса „Другая пяцігодка“ тав. Далінская. Перад самым ад'ездам у Далінскую павысілася тэмпература. Яна заявіла доктару, што ўсё-ж паедзе дадому. Замест таго, каб раслумачыць калгасніцы усю шоднасць гэтага, Паўлоўскі закрычаў на ўсю палату так, што ўсе радзіхі спужкаліся.

Аб фактах нечуваных здзекаў

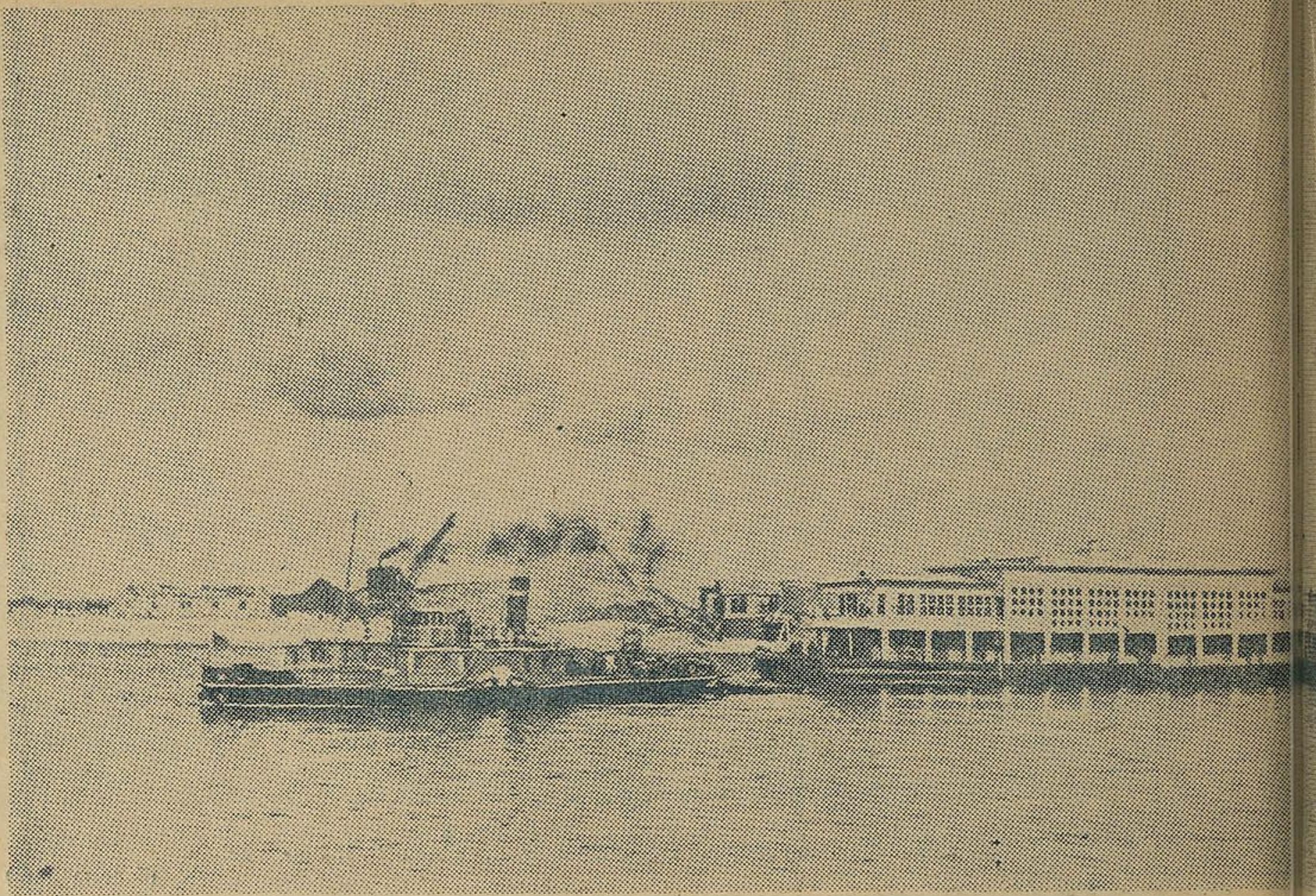
над радзіхамі могуць расказаць радзіхі Далянская, Катлінская, Ліўшыц. Кожная радзіха за час прабывання ў радзільным доме набывае ад доктара мянушку: „удача“, „зануда“, „барышня“ і т. д.

Догляд за нованараджанымі дзецимі таксама вельмі дрэнны і антысанітарны. Паўлоўскі даручыў догляд дзяцей прыбіральщицам. Яны бруднымі рукамі, у брудных халатах падаюць дзяцей радзіхам. Таму жанчыны не хочуць аддаваць дзяцей у дзіцячы пакой.

Мы ведаем, што па закону на 10 дзяцей павінна быць сястра, а ў радзільным аддзяленні ў сярэднім бывае 15 дзяцей. Але, калі мы ўзнялі гэтае пытанне, Паўлоўскі адказаў, што дома мы трymаем сваіх дзяцей больш бруднымі. Вось які прыклад санітары дае Шклоўская радзільня калгаснікам.

Просім уздзейнічаць на зарваўшагася самадура Паўлоўскага, каб ён далей не здзекваўся над радзіхамі.

Моця Паўлючэнка

На канале Волга—Москва. На здымку: бускірны паразод уводзіць плывучыя дэбаркадэры ў аэрапорт.

Ля каменных сцен Крэмлёўскай наберажнай шумна пляскаюцца волжскія воды... Волга ў Маскве! Большэвікі ўнеслі новую папраўку ў геаграфію. Волга прадоўжана на 128 кілометраў! Яна нясе свае поўныя сінія воды да самай Москвы і на яе люстранай гладзі, як сцяг, гарыць веснавое сонца.

Нядоўна ўверх па Волзе-раке падняліся першыя магутныя двухпалубныя цеплаходы, на карме якіх развываюцца вымпелы двух гордых літар „В. М.“ (Волга—Москва). Праходзячы знаёмыя волжскія берагі, увайшлі паразоды ў штучныя рэчышчы канала з бетаніраваным дном.

Шмат год назад не раз ўзнімалася пытанне аб тым, каб змяніць твар Москва-ракі. Блізасць Волгі штурхала на правільнае выйсце. Ішлі гады, дзесяцігоддзі, але спрача не рухалася з месца.

Па ініцыятыве таварыша Сталіна большэвікі аднавілі Москву-раку за чатыры гады. Гэта была гіганцкая праца. Патрэбна было зламаць упартасць прыроды, прымусіць раку цячы па тых вытоках, якія патрэбны нам. Патрэбна было працыць 128 кілометраў, 5,5 метраў глыбінёй і 185 метраў шырынёй. Як і заўсёды, мы выйшлі пераможцамі.

КАНАЛ ВОЛГИ

Гісторыя не ведае такіх шпаркіх тэмпаў, якія былі на будаўніцтве новага воднага шляху ад Москвы да Волгі. Суэцкі канал, маючы ў дліну 164 кілометры, будавалі на 7 год больш канала Волга—Москва.

Канал узбагачае вадой Москваскую, робіць яе суднаходнай і забяспечвае многамільённае насельніцтва Москвы здаровай волжскай вадой у патрэбнай колькасці. Нарэшце, канал дазваляе пабудаваць новыя гідра-электрастанцыі, працуючыя на самай таннай энергіі—вадзе.

Цеплаходы ўжо пайшлі па каналу. Афарбаваныя ў срэбны колер, яны барозняць спакойныя воды новай ракі.

Пяршынец канала — цеплаход „Іосіф Сталін“ плаўна адплыў ад Калінінскай прыстані і хутка горад Калінін знікае за паваротам. У Іванькаве, цяпер затопленай, быў невялікай вёскі, цеплаход уваходзіць у Москоўскае мора — самое маладое мора, яшчэ пакульшто не адзначанае ні на адной геаграфічнай карце. Не гледзячы на тое, што мора штучнае, створанае

рукамі, размеры яго велізарны, яны перавышаюць 320 кілометраў. Берага ад берага не бачна і дрэннае надвор'е яно такое-ж і спакойнае, як і сапраўднае мора.

Абмінуўшы мора, цеплаход уваходзіць у канал, ля ўваходу якога стаяць манументы геніяльных працадыроў працоўнага чалавецтва — Леніна і Сталіна.

На ўсёй сваёй адлегласці канал мае шлюзы, якія рэгулююць узровень вады і дапамагаюць суднаходству. Шлюз № 1 пачынаецца адразу за Москоўскім морам. Праз кароткія прамежак ідзе шлюз № 2, паля самага Дзімітрава — два шлюзы і так па ўсіму шляху да сталіцы дзе пабудавана два апошніх шлюзы — дзесяты і адзінаццаты. Між шлюзамі шмат вадазбораў, якія будуць збіраць запасы вады, асаблівый часе паводкі. У пасобных пунктах канала пабудаваны заграждальныя і аварыйныя вароты, якія змогуць у любы час папярэдзіць лішнія патокі вады і забяспечыць бесперайонае суднаходства.

Берагі канала — быццам алея ў парадкованым садзе. Яны ўпры

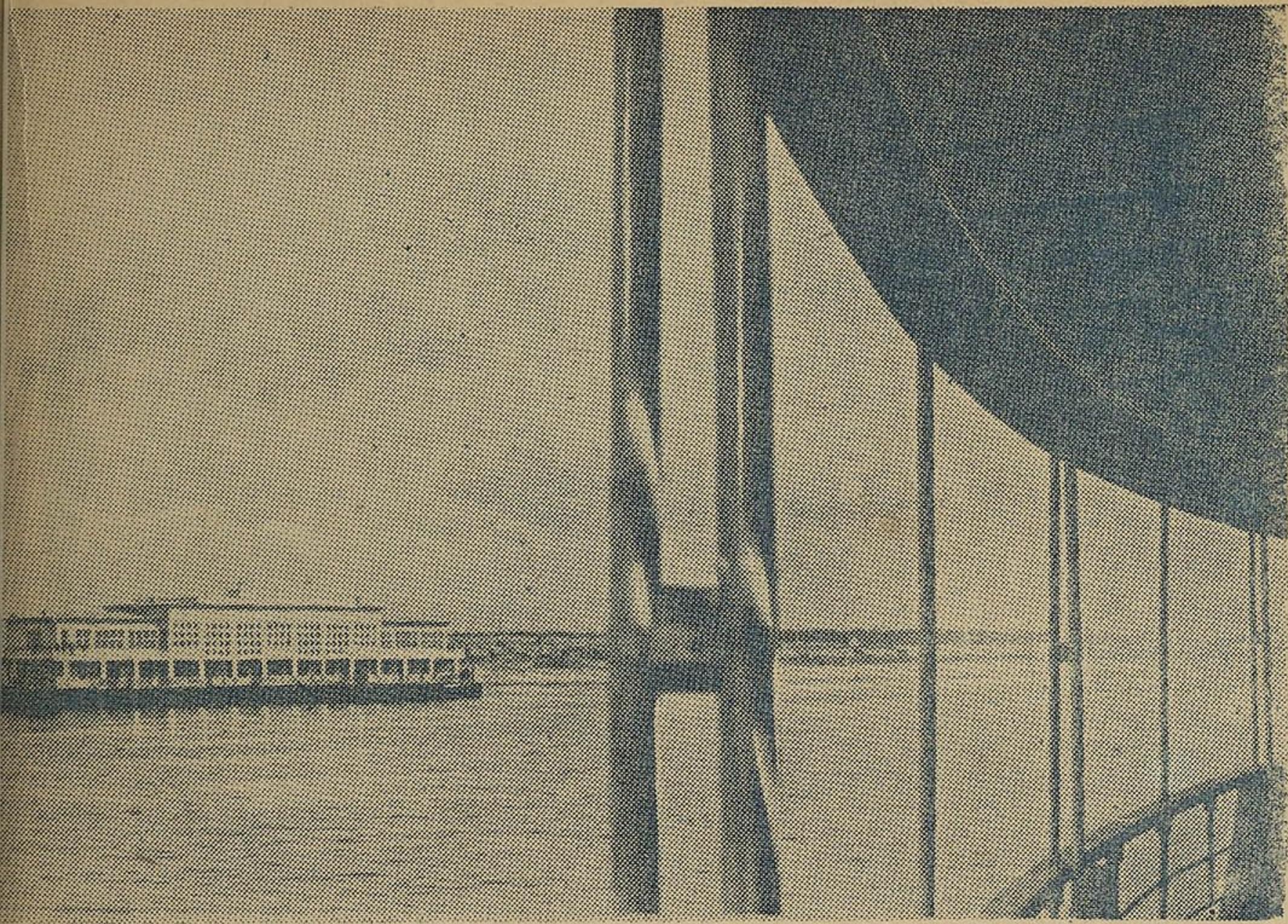

Фото К. Сабельніка (СФ)

ДЛЯ МАСКВА

жаны скульптурамі, кветнікамі, снымі насаджэннямі. Погляд ыцягваюць прыгожыя архітэктурныя пабудовы — гэта новыя цра-электрастанцыі і насосныя анцыі. Будаўнікі не спыніліся пе-д тым, каб, адчыняючы шлях налу, перанесці масты з аднаго сца на другое, пракладваць іх выглядзе тунэляў пад каналам, дзе і перакінуць, нібы арку, над налам.

Наш новы канал грандыёзны. Ават сухія лічбы паказваюць яго ліч. На будаўніцтва канала пайло 240 тысяч тон метала, 600 тысяч вагонаў камення і гравія, облена 202 мільёна кубаметраў мельных работ і 3.112 тысяч куметраў бетонных работ.

Асабліва прыгожы рачны вакзал Хімках, пабудаваны з белага каменя на гранітавым цокале.

Паблізу Масквы, у вёсцы Акува, створана штучнае возера. Дзеюль бярэ свой пачатак асобны даправодны канал, які забяс-печвае чырвоную сталіцу чистай выштальтнай вадой. На ўсёй тэ-

рыторыі забетаніраванага канала ўведзен строгі санітарны рэжым.

Будаўніцтва канала ўрад і партыя даручылі чэкістам. Для будаўніцтва скарысталі зняволеных. Людзі будавалі канал, канал перабудоўваў людзей... Канал, які патрабаваў велізарнай напружанасці сіл і энергіі, стаў надзвычай добрай школай выхавання новага чалавека. Ён дапамог многім забыць пра сваё цёмнае мінулае, стаць на правільны шлях працоўнага жыцця.

Многа можна расказаць аб людзях, будаваўшых канал. Не лёгка дасталася перакоўка.

На будаўніцтве канала было не мала жанчын з цёмным мінулым. Шурка — „залатая ручка“, Аньютка — „рыбнае вока“... На канал яны прышлі з ганебнымі мянушкамі. Адданай працай змылі яны ганебную пляму мінулага і дабіліся права ўліцца ў працоўнае асяроддзе, на-заўсёды абрэсці ад сябе жудасныя дні „лёгкага“ жыцця.

Нам на канале давялося чуць аб адной такой жанчыне Варвары Д.. У мінулым зладзейка, яна была асуджана на 5 год і накіравана на

канал. Не жадаючы працаваць, першыя месяцы яна прыкідалася хворай. Калі выкрылі яе сімуляцыю, яна прыкінулася звар'яцеўшай, але і гэты нумар не прайшоў. Яе пакінулі ў спакоі. Яна тыднямі не гаварыла ні з кім.

Час ішоў. Варвара сваімі вачыма бачыла, як мяняліся я-еж таварышкі. Яны прыходзілі з работы вясёлыя, бадзёрыя. Дзве з іх, за герайчную працу былі датэрмінова вызвалены, паехалі дадому, але зноў вярнуліся на канал — удзельнічаць у будаўніцтве, ужо цяпер у якасці вольнанаёмных. І... аднойчы раніцой, разам з другімі жанчынамі выйшла на работу і Варвара. Ніхто не зрабіў ёй дакору за мінулыя паводзіны. Няма чаго гаварыць аб тым, што гэта жанчына стала адной з стараных работніц.

Так канал перавыхоўваў людзей, якія самі з агіднасцю адварачваліся ад свайго цяжкага і хмурнага мінулага.

Канал пабудован. Паходы ўвайшли ў яго воды. Лепшыя воднікі: капітаны, шкіперы, механікі, рулявія занялі свае пасты.

Волжскія воды плещуцца ля каменных сцен Крэмлёўскай наберажнай.

г. Москва.

Е. Садоўскі.

9

ДАЧКІ СОЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ РАДЗІМЫ

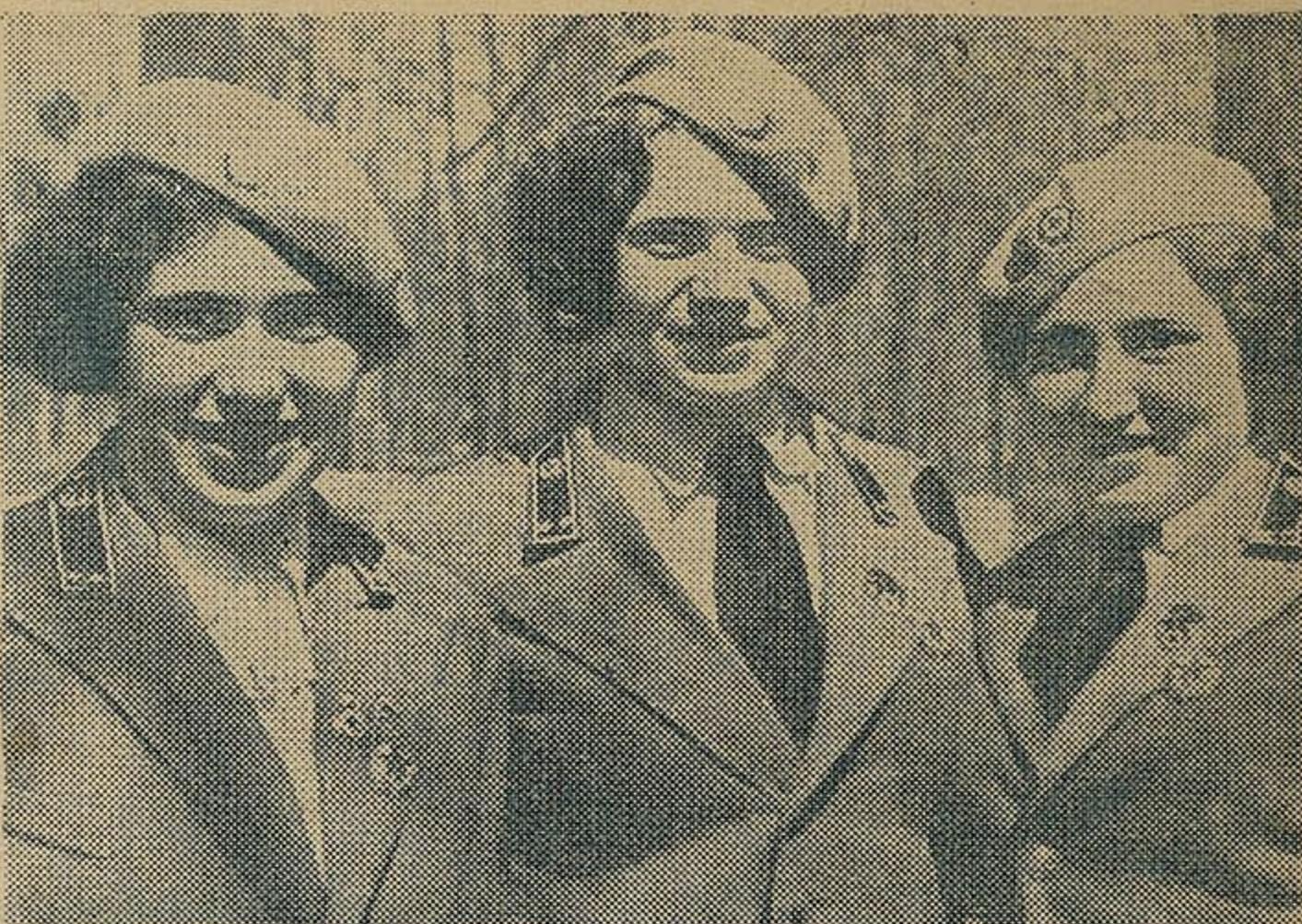
На абутковай фабрыцы імя Кагановіча працуе не мала работніц, імёны якіх, як імёны знатных людзей вядомы не толькі на фабрыцы, але па-за ёй. Многія з іх дабіліся выключна высокай выпрацоўкі, значна ўзнялі якасць прадукцыі. Яны аберглі ўсе „тэхнічна-абгрунтаваныя“ нормы.

Ядзя Чайкоўская на гладзільнай машыне ўстановіла ўсесаюзны рэкорд па аддзелцы абутку. Замест адной машины яна з поспехам абслугоўвала дзве, выконваючы норму штодзёнца на 200—220 проц. Да паступлення на фабрыку Ядзя была хатнай работніцай, зусім непісьменнай. На фабрыцы яна ліквідавала сваю непісьменнасць, пачала вучыцца ў палітшколе і школе стаханаўца.

Стаханаўкі Чарапахіна і Сідарэнка за выключна добрыя вытворчыя паказыкі ўзнагароджаны ганаровымі граматамі ЦВК БССР. Фольгістка Доўнар, швейніца Вернова, калі на фабрыцы пачаў разгортвацца новы этап стаханаўскага руху—двуҳсотніцтва, першымі сталі выконваць па дзве новых нормы ў змену.

Нашы стаханаўкі клапоцяцца не толькі аб выкананні плана, але актыўна ўдзельнічаюць і ў грамадской работе. Нойма Каган, работніца штамповачнага цэха—лепшая страхактыўістка, рабкорка. Яна часта выступае на цэхавых і агульнафабрычных сходах, смела крытыкуючы асобныя недахопы і дабіваецца іх знішчэння. Комсамолкі Занімон, Нікалаеня, Якавіцкая, Доўгалевіч, Добкіна, Зільбернвейт, Бернштэйн—актыўныя рабкоркі, рэдактары і члены рэдкалегій цэхавых насценных газет.

Асабліва цікавіцца стаханаўкі абароннай работай. Многія з іх лічацца на фабрыцы вопытнымі байцамі СПХА. Работніца лаба-

Активісткі абароннай работы Ніна Лукашэвіч, Оля Міхайчык і Маня Осіпчук—работніцы менскай швейнай фабрыкі „Кастрычнік“ паспяхова скончылі вучобу ў школе ППХА і атрымалі званне інструктароў.

Фото В. Вернера і Б. Лупейка (БСФ)

раторыі Анна Мінкевіч мае званне памочніка начальніка штаба СПХА; стаханаўкі — швейніцы Вернова, Маляўская, Занімон і Доўгалевіч — з'яўляюцца актыўісткамі абароннай работы.

Мантажніца Ядзя Кулеш скончыла снайперскія курсы; яе грамадская нагрузкa на фабрыцы — інструктар стралковага спорту. У 1936 годзе Ядзя прымала ўдзел ва ўсесаюзных спаборніцтвах па стральбе работніц абутковай прамысловасці і заняла шостае месца, а на агульна-гарадскіх спаборніцтвах у Менску — першае.

Швейніца Балванава без адрыва ад вытворчасці вучыцца ў школе маторнага лятання, арганізаванай пры Менскім аэроклубе. Шолахава — планерыстка, Маня Шылінкова — парашутыстка. Многія работніцы — актыўныя байцы каманд СПХА: стралкі, санітары, хімікі.

Шмат увагі аддаюць стаханаўкі абутніцы павышэнню свайго культурнага ўзроўню. Многія вучыцца ў арганізаванай пры

фабрыцы сярэдняй тэхнічнай школе, а таксама ў розных школах і гуртках. Швейніца Іда Грабштэйн без адрыву ад вытворчасці вучыцца ў Вышэйшым Педагагічным Інстытуце.

Сярод актыўістаў фабрычнага клуба таксама нямала стаханаўак. Маня Сідарэнка, Наркевіч, Астроўская і іншыя вучыцца ў балетным гуртку, а Шкрабанава, падрыхтаваўшыся ў клубных гуртках, паступіла ў балетны тэхнікум. Вернова, Тэйтэльман, Кухіна, Гранцэ, Скудная і іншыя ўдзельнічаюць у хоры, драматычных гуртках. У часе фабрычнай алімпіяды гурткоў самадзейнага мастацтва многія з іх прэміраваны.

У радаснай працы і вучобе весела праходзяць дні. Работніцы фабрыкі жывуць поўнакроўным і прыгожым жыццём, бо яны шчаслівыя грамадзянкі вялікай соцыялістычнай радзімы.

М. Пакроўскі.

Менск.

АБАРОНА БАЦЬКАЎШЧНЫ ЁСЦЬ СВЯЩЭННЫ
АБАВЯЗАК КОЖНАГА ГРАМАДЗЯНІНА СССР!

Сумна моладзі „Маркаўшчыны“

У раёне Маркаўшчыны размясціўся рабочы гарадок. Старыя, пакрыўленыя хаткі замяняюцца двухпавярховымі будынкамі з вялікімі вокнамі. Прамыя і широкія вуліцы абсаджаны моладымі дрэўцамі і клумбамі кветак. Перад галоўным корпусам інтэрната разбіт невялікі сквер з прыгожым фантанам. Побач з ім зроблена пляцоўка, на якой гуляюць дзеці з дзіцячага саду.

Кожнай раніцой над пасёлкам гучашь фабрычныя гудкі. Людзі рупліваючы хадой спяшаюцца да сваіх станкоў.

Увечары, пасля рабочага дня, пачынае ажыўляцца памяшканне клуба. Жыццерадасная моладзь прыходзіць сюды з гармонікам. Яна шукае разумнага і культурнага адпачынку. Дзяўчата і хлопцы цікавяцца масавымі гульнямі, рознымі гурткамі, громкай чыткай мастацкай літаратуры.

Але, ці задавальняе пасялковы клуб узросшыя запатрабаванні моладзі? Ці магчыма сёння абмежавацца толькі гармонікам? Вядома, немагчыма. Патрэбна перабудаваць змест усёй клубнай работы.

У рабочым гарадку жыве больш 3 тыс. чалавек, амаль усё моладзь. А ў клубе змяшчаецца не

больш сотні людзей. Над галоўнай вісіць невялікая, цёмная лямпа, ахутаная табачным дымам. Сцены даўно не белены, крэслы ў глядзельнай залі сваім скрыпам заглушаюць гукавое кіно. Лента чамусьці часта рвеца і нервuje гледача. Ля ўвахода ў залу заўсёды стаіць натоўп наведальнікаў, бо ў файе няма крэслаў. Мы адчынілі дзвёры так званага „чырвонага кутка“. За сталом сядзелі троє дзяўчатаў, якія перабіралі пажоўклыя кніжкі. Ксения Осіпава з захапленнем апавядала дзяўчатаам змест рамана Віктара Гюго „Адвержаная“. Яна любіць мастацкую літаратуру. Многа чытала твораў класікаў: Лермонтава, Пушкіна, Гогаля і сучасных совецкіх пісьменнікаў.

Яшчэ не так даўно такой-жай, як Ксения, была Наташа Гальчунова. Яна зачытвалася мастацкай літаратурай. Не было таго дня, каб пасля работы яна не прачытала газету. Актыўна наведвала вучобу. У апошні час дзяўчына зусім змянілася. У бібліятэку яна не заглядвае. Наташа чымся не задаволена. На запытанне сваіх таварышак, з якімі жыве ў адным пакоі, не адказвае. Вясёлая, жыццерадасная дзяўчына стала скрытай і маўклівой.

Такія „маўчальнікі“ на фабрыцы ёсць яшчэ. Ніхто не пагутарыў з імі. Гэтым маладым работнікам няма з кім пароіцца, а набалеўшых пытанняў у іх многа.

У інтэрнаце шмат непарафакаў: сюды прыходзяць розныя людзі. Частыя п'янкі даводзяць да панажоўшчыны і дэбошу. Наглядаюцца частыя пакражы бялізы, пасуды, псуецца мэблі, забруджаюцца пакоі смуродам і акуркамі. У выніку гэтага крапатлівая работа жонак ІТР у інтэрнаце дае малая вынікі.

Гэтыя агідныя факты не турбуюць фабрычныя грамадскія арганізацыі, а асабліва комсамольскі камітэт. Палітычных хаваўчай работы сярод моладзі амаль што не праводзіцца. Тут абмежаваліся скліканнем двух сходаў жаночай моладзі і мацирэй-комсамолак. Арганізавалі фізкультурны гурток, які не працуе.

Час ужо комсамольскім кіраўнікам і работнікам фабкома звярнуць асаблівую ўвагу на гэты пасёлак і часцей заглядваць сюды. Не пашкодзіць і сакратару гаркома комсамола тав. Рагожкіну ведаць, як жыве, і аб чым марыць рабочая моладзь.

Лагунова.
Віцебск, фабрыка „КІМ“.

Падрыхтоўка да здачы норм на значок Варашылаўскага стралка на Магілёўскім металакамбінаце. На здымку: стралея работніца механічнага цеха Марыя Паўлаўна Федарэнка, справа рахункавод камбіната тав. Н. П. Мартынава. Рэзультаты ў абодвух 38 ачкоў з 50 магчымых.

(Белсаюзфото).

ДАМІШКІР

СЯЎБУ СКОНЧЫЛІ

Брыгадзірам паляводчай брыгады я працую ўжо другі год. Калі міне абралі брыгадзірам, многія калгаснікі смяяліся: „Баба—брыгадзір! Не справіца ёй ніколі з работай“. Але, калі ўвосені былі падведзены вынікі нашай работы і мы атрымалі самы высокі ўраджай па калгасу, мужчыны чырвонелі.

Мая брыгада выйшла ў перадавыя і толькі таму, што шырока ў нас быў разгорнута стаханаўскі рух. Спаборнічаючы паміж сабой, калгаснікі давалі высокія нормы выпрацоўкі.

Каб дабіцца ў гэтым годзе высокага ўраджаю, мы загадзя пачалі падрыхтоўку да сяўбы. У брыгадзе сабралі 3 тоны попелу, завезлі 8 тон мінеральных угнаення і дастатковую колькасць торфу, курынага памету. Для коняй на час сяўбы стварылі кармавы фонд.

Вышлі мы ў поле араць 13 красавіка, а 20-га распачалі сяўбу. К 1 маю скончылі сяўбу ўсіх зернавых культур. Заканчваем пасадку бульбы і пачынаем касіць сена.

План яравой сяўбы мая брыгада перавыканала: замест 11 гектараў аўса пасеялі 18,50, ячменю замест 11 гектараў—12,30, лёну замест 8 гектараў—8,80. І так па ўсім астатнім культурам.

Я ганаруся сваёй брыгадай і асаблівае стаханаўцамі. Стаханаўцы Пятро Жукаўцаў, Сяргей Бойка і іншыя многа дапамагаюць мне ў работе. Дружна і ахвотна ідуць калгаснікі на работу. Усе змагаюцца за павышэнне ўраджайнасці.

Але вельмі мала мне дапамагае праўленне калгаса. Наадварот, перашкаджае. Ёсьць выпадкі, калі мае калёсы, збрую і іншыя прылады перадаюць другім брыгадам.

Алена Бойка.

12 Стара-Дарожскі раён, калгас „Х год Каstryчніка“.

ЗА ПЯРШЫСТВА Ү РАЁНЕ

У гэтым годзе я працую брыгадзірам, працую па-ударнаму. Да вясны са сваёй брыгадай я добра падрыхтавалася. Лён пачалі сеяць рана. На стаханаўскім участку пасеялі 12 красавіка, а на астатніх—20 красавіка. Зернавыя культуры скончылі к 1 маю—першымі па сельсовету. Зараз прыступаем да праполкі ільна.

Мая брыгада ў гэтым годзе ўзяла абавязак сабраць са стаханаўскіх участкаў наступны ўраджай: не менш 10 цэнтнераў ільнавалакна з гектара, 20 цэнтнераў аўса, ячменя і пшаніцы.

Гэтыя абавязкі мы выканаем з гонарам. Брыгада мая стаханаўская. Дружна працуем, нормы выпрацоўкі перавыконваем.

У гэтым годзе нашы дзяўчата—стаханаўкі ўсе вышлі замуж. Але як і раней яны працуюць у маёй брыгадзе, змагаюцца за пяршынства ў раёне.

Марыя Падгорная.

Калгас „Усход“
Шкловскага раёна.

Актыўісткі—жонкі камандзіраў Н-скай часці (злева направа) тт. Шмафеева, Ахламенка, Кармшыкова, Цішкевіч.

ЖЫЦЦЁ ПА-НОВАМУ

З дзяцінства батрачыла Лукар'я ў памешчыка Варанцова. Тут яна правяла і ўсю сваю маладосць. Не падешылася яе жыццё, калі выйшла замуж за батрака Язэпа Бандарчука. Разам з мужам працеваля на кулакоў, а хлеба ўсё не было.

У 1930 годзе яна ўступіла ў калгас „Чырвоная Беларусь“ і добрасумленай працай дабілася заможнага жыцця. Зараз Лукар'я мае карову, цёлку, пару свіней, 8 парасята, стада гусей, качак, курэй. У мінулым годзе яна з сям'ёй выпрацавала 1.000 працадзён. Лукар'я Мікалаева—стаханаўка. За выдатную работу калгас 7 разоў яе прэміраваў.

У сваёй брыгадзе Лукар'я Мікалаева вядзе барацьбу за высокаякасны ўраджай, за 7—8 мільярдаў пудоў хлеба. У хаце яе чиста і ўтульна. Усе яе дзееці вучацца ў школе. Сын Сярэжка ў 6 класе, дачка Ольга ў 4, Таня ў 3, Валодзя ў 2 класе.

Сама Лукар'я Мікалаева заканчвае вучобу ў вячэрній калгаснай школе. Пралае і на грамадской работе,—яна член сельсовета.

Уманаў.

Бабруйскі раён.

ПЕРАДАВАЯ ФЕРМА

На ўзгорку пабудавана вялікая новая ферма калгаса „Луч“, Сазонаўскага сельсовета. Тут маецца 73 галавы буйнай рагатай жывёлы. У кароўніку чыстата і парадак.

Як толькі пачне світаць, на работу спяшаецца 6 таварышак даглядаць жывёлу. Яны змяняюць начнога дзяжурнага і пачынаюць працаць. Падвозяць корм, грэюць ваду, ачышчаюць станкі ад гною, падсцілаюць падсцілку, кормяць жывёлу.

Прыемна здайці ў будынак фермы. У станках, на свежай саломе стаяць каровы, цёлкі і маладняк. Усюды адчуваецца, што тут працуюць людзі, адданыя сваёй справе, якія любяць і паважаюць сваю работу.

Самая старэйшая рэбоніца на ферме—гэта Куліна Пынькіна, яна шосты год даглядае калгасны маладняк. За мінулы год вырасціла 30 цялят. За ўдарную і сумленную работу прэзідыум РВК узнагародзіў Пынькіну ганаровай граматай. Зараз яна даглядае 27 цялят прыплода гэтага года, і ўсе яны вышэй сярэдній укормленасці.

Не адстае ў сваёй працы ад Пынькінай і даярка Грыпіна Мініна. Ад кароў „Японка“, „Комунарка“ і „Эма“ ў 1936 годзе надаіла па 3.000 літраў малака. За гэты год Грыпіна ўзяла на сябе абавязацельства—надаіць па 3500 літраў ад кожнай каровы.

Ферма калгаса „Луч“ лічыцца перадавой у раёне. Першай выканала малакопастаўкі за мінулы год. Многа прадае дзяржаве малака па канвенцыйных цэнах. За першы квартал гэтага года план малакопаставак ферма выканала. Ферма стала крыніцай калгаснага прыбытку.

Дубровенскі раён.

Шакуць.

ЦЯЛЯТНІЦА ПАЎЛОЎСКАЯ

Наста Паўлоўская заканчвала сваю работу, аблідала кожнае цялё.

— Вось, бачыце,—гаворыць яна,—гэтага цялёнка я атрымала зусім худым, а зараз ён самы лепшы.

У другой палове цялятніка стаяць большыя па ўзросту цяляты, яны сытыя і рослыя. Наста

Даярка-стаханаўка
племгаса „Крынкі“
тав. Хлюдзінская К. С.
з каровай „Мушкай“.
(Белсаюзфото)

рассказала, як яна дабілася, каб не было адыходу маладняка і захавала добрую укормленасць.

— Цяляты вельмі любяць мурожнае зялёнае сена, і таму пры ўборцы сенакосу мы яго асобна загатаўляем. І зараз нашы цяляты атрымліваюць яго ўдоваль. Праз дзесяць дзён пасля ацёлу я атрымліваю цяля ад даяркі. Для таго, каб у цялят не было панозу, я ў ад'ёмны перыяд раблю добра перагатаванае пойла. Паю цялят толькі свежым пойлам.

Цялятніца яшчэ раз абышла сваіх выхаванцаў, і толькі пасля таго, як упэўнілася, што ўсё ў парадку, сабралася ісці дамоў.

Наста даглядае 30 цялят. Яна мае вялікі вопыт вырошчваць маладняк. Цялятніцай яна працуе ўжо пяты год. У мінулы годзе Наста выгадавала 52 цялят, здала іх у добрай укормленасці.

Наста Паўлоўская карыстаецца вялікім аўтарытэтам у калгасе і раёне. Яна яго заваявала чеснай работай. Праўленне калгаса некалькі разоў прэміравала яе. Атрымала яна прэміі і ад Райза і РВК.

За выгадаваныя 52 цялят ёй налічылі 580 працадзён. На іх Наста атрымала шмат прадуктаў і грошай.

— Я хоць удава,—гаворыць Наста,—але ў мяне ўсяго хапае. Мае дзееці сыты і чыста апрануты.

Сенкевіч.

Смілавіцкі раён,
Калгас „Бязбожнік“.

УЗЯЛІСЯ ЗА РАБОТУ

Пры Стара-Дарожскім местачковым совеце ініцыятывная група з 8 жанчын арганізавала гурток па вывучэнню Сталінскай Канстытуцыі, ваенна-санітарны, і гурток кройкі і шыцця. Жанчыны з вялікай зацікаўленасцю ўзяліся за работу. Узнялася іх актыўнасць. З кожным днём павялічваецца колькасць жанчын, якія займаюцца ў гуртках. Іх ужо маецца 33 чалавекі.

Жанчыны заяўляюць, што і на далей яны будуць актыўнымі і ўдзельнікамі грамадской работы.

Рахіль Ліўшыц. 13

Балетны турток гомельскай чыгуначнай школы.

НАРКАМЗДРАЎ НЕ ЗАПЛАНІРАВАЎ

Ніколі ў Жлобіне не было дзіцячых ясляў. У 1936 годзе Горсовет на сродкі эканоміі па каштарысу пабудаваў яслі на 60 дзяцей.

На тым месцы, дзе калісьці стаяў касцёл, зараз красуецца вельмі прыгожая, прасторная, светлая, дзіцячая ўстанова. Усё прыгатавана для мален'кіх грамадзян—дзяцей работніц. Чыстыя белен'кія ложкі, бялізна, мален'кая мэблі, цацкі. Па вялікіх пакоях разасланы дываны.

Але яслі яшчэ не адчынілі. У чым-ж справа? А ў тым, што, бачыце, Наркамздраў не запланіраваў будаваць яслі ў нас. Наркамздраў не прадбачыў, што мы самі зможем пабудаваць яслі, і таму не хocha іх прызнаваць. Пасля доўгіх спрэчак ледзь згадзіліся даць дазвол адчыніць яслі на 20 дзяцей. Яслі яшчэ не адчынены, а заяў ужо маецца 130.

Патрэба ў яслях у нас вялікая. Дзяцей работніц ёсьць каля 250 чалавек, якіх ававязкова, у першую чаргу трэба аблужыць. Гэта дзецы работніц хлебазавода, птушакамбінату, птушкасоўгаса, лесазавода і цагельнага завода, дзецы работніц-адзіночак.

Зварачваюся ў журнал „Работніца і калгасніца Беларусі“ за дапамогай.

ЯСЛІ НЕ АДЧЫНЕНЫ

Распачаліся масавыя палівыя работы ў калгасах. Для таго, каб жанчыны-мацеры маглі своечасова штодзённа выходзіць на работу, неабходна ім стварыць належныя ўмовы.

У калгасе імя Будзённага, Маслакоўскага сельсавета, для калгасніц, якія маюць маленькіх дзяцей, гэтая ўмова не складзены. Дзіцячыя яслі не адчынены і таму многа жанчын-калгасніц не выходзіць на работу, бо няма на каго пакінуць дзяцей.

Старшыня калгаса Ціт Марачкін кожны год многа гаварыць аб адчыненні ясляў у калгасе. Між тым далей гаварыльні справа не ідзе. У гэтым годзе таксама абгаварвалі на агульным сходзе пытанне аб адчыненні ясляў. Вельмі былі задаволены жанчыны. Пагаварылі, запісалі і паставілі на гэтым кропку.

Амаль такое-ж становішча з адчыненнем ясляў і ў калгасе „Другая пяцігодка“. І ніхто з кіраунікоў сельсавета, ні Райздраў не займаецца гэтым пытаннем. Напэўна яны лічаць нормальным, калі вялікая сіла жанчын не выкарыстоўваецца ў калгасах.

Сцяпан Гарбылёў.

Горацкі раён.

ПРЫКЛАДНАЯ НАСТАЎНІЦА

За кароткі тэрмін настаўніца т. Лайком паказала ўзоры работы. У яе няма адстающих вучняў. Соф'я Міхайлаўна добра зразумела, што адставанне ў вучобе пачынаецца з неразумення вучнямі тлумачэння настаўніка. Таму, пасля прахаджэння тэмы яна адразу праводзіць падагулленне і тут-же на ўроце ліквідуе ўсё незразумелае і няяснае.

Соф'я Міхайлаўна прывучае вучняў арганізоўваць свой дзень, умець працаваць раўнамерна і спакойна. Прывучае іх да асабістай гігіены, культуры і абыходжання з таварышамі, настаўнікамі і бацькамі. Вучні любяць і паважаюць сваю настаўніцу. Яна часта выклікае да сябе бацькоў, гутарыць з імі, дае парады як лепш выхоўваць дзяцей.

Выключная адданасць сваёй работе, дасканалае вывучэнне кожнага вучня паасобку далі бліскучыя вынікі. Клас Соф'і Міхайлаўны зараз з'яўляецца адным з лепшых у 4-й няпоўнай сярэдняй школе.

Настаўніца Лайком актыўна выступіла супроты „тэарэтыкаў“ педагогіі, якія спрабавалі даводзіць, што другагодніцтва і не-паспяховасць вучняў з'яўляюцца справай, якая не залежыць ад настаўніка, ад якасці выкладання. На асабістым прыкладзе яна даказала ўсю шкоднасць гэтай тэорыі.

Соф'я Міхайлаўна не толькі прыкладная настаўніца, але і актыўная грамадчыца. Яна знаходзіць час для завочнай вучобы ў Беларускім дзяржаўным універсітэце і паспяхова здае залікі па ўсіх прадметах. Прыйкладная настаўніца упаўне заслужана карыстаецца аўтарытэтам сярод настаўнікаў Бабруйскага раёна. Яе ведаюць як лепшага совецкага настаўніка, якая з усёй большэвіцкай любоўю выхоўвае дзяцей.

Яша Янкаў.

БЯЛЫ ТАВАРЫШ

(Працяг *)

А перад адным з яго байкоў—перад Фрумай Роставай, якая папала ў лапы німецкай белагвардзейшчыны,—з усёй выразнасцю паўставала адна-адзіная, менш складаная, але, быць можа, па-свойму не менш цяжкая задача—памерці смерцю, дастойнай пролетарскай рэволюцыянеркі. І калі назаўтра, пасля аб'явы аб расстрэле, за ёй прышлі німецкі афіцэр і два салдаты, дзяўчына была бледная і спакойная. Ці варта ёй было раскайвацца, што пайшла яна ў апошні, ращучы бой супроць подлага і рабскага жыцця? Супроць звярыных яго законаў і двудушных яго абаронцаў? І яна спакойна сказала увайшоўшым:

— Я гатова.

Але неспадзянавана ёй аб'явілі, што яна застасцца жыць.

Выратавала невялікая юрыдычная падстава, якая ўзбудзіла гарачыя спрэчкі ў яе турэмшчыкаў.

Справа ў тым, што 1 сакавіка 1918 года галоўнакамандуючы німецкімі войскамі генерал Эйхгорн даў загад, у якім аввяшчалася, што рускай арміі німа, і ўсе тыя рускія, якія прадаўжаюць змагацца, падлягаюць неадкладнаму расстрэлу без суда і следства, як звычайнія бандыты.

Але яна была захвачана к канцу дня 28 лютага—і гэта выратавала яе.

Праз некалькі месяцаў яна была абменена на німецкага палоннага, і партыйнік у хуткім часе назначана старшынёй надзвычайнай камісіі горада Унечы. Гэты невялікі гарадок, які стаіць на дэмаркацыённай лініі, неспадзянавана стаў цэнтрам, дзе кіпела палкай рэволюцыйная барацьба. З поўначы на поўдзень, у імкненні прабіцца да Скарападскага, цягнулася хвала белагвардзейшчыны, „былых“ людзей, мацёрай буржуазіі і нарэшце значная колькасць самых звычайніх спекулянтаў; з поўдня на поўнач імкнуліся ўцекачы з „самасцінай Украіны“, працоўныя: пролетары, батракі, сялянскія бедната...

„Чорную хвалю“ з поўначы—павінна была прымаць старшыня чэка Фрума Ростава, „чырвоную хвалю“ з поўдня—примаў, арганізоўваў і навучаў камандзір Нікалаі Шчорс. Ён стаяў на чале сферміраванага Багунскага рэволюцыйнага палка.

Ён уздрыгнуў, калі ўбачыў дзяўчыну, якая першай вызвалася пайсці ў смяротна небяспечную разведку і не вярнулася.

— Я добра запамятаў вас тады, таварыш, і вельмі рады, што вы засталіся жывымі,—нарэшце, не ў сілах стрымаць ухмылку, сказаў ён.

— І я вельмі рада, што вы таксама жывыя, таварыш Шчорс,—адказала яна паціху.

Цяпер работа іх пайшла сумесная.

Некалькі загадаў было выдана за іх сумеснымі подпісамі. Дый большасць пытанняў вырашалася разам.

Так узнік, напрыклад, загад аб аблундзіраванні Багунскага палка.

Полк неабходна было весці ў наступленне. Байцы былі разутыя.

„Імем рэволюцыі,—некалькі рамантычна, але ў духу загадаў таго-часу, пачынаўся загад,—загадваем усюму непрацоўнаму насельніцтву г. Унечы ў трохдзённы тэрмін здаць 500 пар ботаў у распараджэнне камандуючага Багунскім палком. Старшыня ЧК Ф. Ростава. Камандзір Багунскага палка Н. Шчорс“.

— Дзе-ж, таварыш Ростава, вы ўсё-ж знайдзіце гэтых пяцьсот пар?—з усмешкай пацікавіўся камандзір.

Фрума ўважліва паглядзела на яго недаверліва ўсмешлівы, але заклапочаны твар.

— Будзьце ўпэўнены, таварыш начальнік,—сказала яна,—абутак будзе!

Справа ў тым, што не толькі палітычна ненадзейныя і проста варожыя людзі імкнуліся да граніцы, каб нарэшце застасца па той яе бок,—велізарным патокам хлынула да граніцы і брудная спекулянцкая хвала.

Ішла шалёная спекуляцыйная мануфактурай, скурай, цукрам.

У горад спекулянтаў не пускалі,—і вось за межамі горада раскінуўся своеасаблівы „табар“, дзе ў наспех збітых будынках, больш падобных на шалаши, тулілася прагнай, неўгамаваная і жывучая спекулянцкая маса.

І вось на другі-ж дзень старшыня ЧК Ростава загадала ўзяць пятнаццаць самых заўзятых спекулянтаў і, калі іх прывялі, аввясціла, што палова застанецца ў якасці заложнікаў, а палова пойдзе даставаць боты. Адзін з старых спекулянтаў нават паспрабаваў страціць прытомнасць, пахіснуўся, закрыў вочы, але другі—энергічны, гарбаносы, у совецкай кепцы—спакойна падтримаў яго за плячу і сказаў цвярозым голасам:

— У чым справа, Кісельман? Ну, няхай будзе так!

— Але дзе?—сказаў Кісельман, прыадкрыўшы вока.—Дзе тавар?

— Мой клопат,—адказаў гарбаносы.—Сядзіце ў заложніках, Кісельман. Сядзіце. Чакайце. Таварыш Ростава, у імя агульной справы, ці не дасцё вы мне ў дапамогу чатырох чалавек з Багунскага палка?

Ростава згадзілася. І вось дзіўны картэж з шасці спекулянтаў і чатырох рэволюцыйных байкоў рушыўся выконваць заданне старшыні ЧК. І сапраўды, у самы кароткі тэрмін у полк было прывезена роўна пяцьсот пар моцнага, добрага абутику, і ў ім маладое рэволюцыйнае войска рушылася ў пераможнае наступленне...

— Бачыце, таварыш Шчорс?—радасна гаварыла Ростава.

Але больш сур'ёзныя іспыты чакалі іх наперадзе. Асноўны састаў Багунскага палка, на чале якога стаяў Шчорс, быў здаровы, але сістэматачна праз лінію граніцы ў гэты здаровы малады арганізм улівалі кроў гнілога і страшэннага разлажэння. Пад маскай рэволюцыянеру—перабежчыкаў праз фронт—украінская контррэволюцыя накіравала ў чырвоны Багунскі полк гайдамакаў.

Прасачыўшы я ў полк, спаквала павялі яны агід-

ную контррэволюцыйную агітацыю. Нападалі на армейскае „начальства“, на „бабу з ЧК“, як яны называлі Роставу, скарыстоўвалі харчовыя затрудненні, упльвалі самым разлагальным чынам на неўстойлівую, анархісцкую частку палка.

І вось аднойчы старшыня ЧК пачула разрозненая выстралы і гукі аркестра. Гукі аркестра і выстралы даносіліся з боку вакзала. Але толькі цяпер аркестр іграў не „Інтэрнацыянал“, а весела і разухабіста вядомую блатную песеньку „Пона-прасну мальчик ходиšь“. Ростава амаль адразу здагадалася, што гэта паўстанне ў тылу. Цэлы дзень хавалася яна дзе магла, а ўнаучы з адным з таварышоў пастукалася ў акно маленькой яўрэйскай хаткі.

Гэта быў суботні вечар, і ў хатцы было цёмна.

— Хто там? — спыталі яе.

— Яўрэйская дачка, — сказала яна на жаргоне.

Ёй адчынілі. Суботняя цемра панавала ў добрачыннай сям'і. Але спадарожнік яе меў неасцярожнасць чыркнуць запалкай, запальваючы папяросу... Асвятліўся чорнабровы, ледзь суровы, малады твар дзяяўчыны:

— Старшыня Чэка! Цябе шукаюць! Ідзі!

У гэты час камандзір палка Шчорс быў арыштаваны на кватэры Роставай, куды ён прышоў, каб папярэдзіць аб небяспечы свайго баявога, вернага таварыша.

Пачуццё, большае чым дружба, прывяло яго сюды. Быць можа, у такія імгненні ўсё тое, што яшчэ не ўсвядомлена, прасынаецца з гураганнай, усемагутнай сілай. Ён быў арыштаваны. А ў гэты час Ростава, прарваўшыся праз усялякія небяспекі, прыйшла шлях у дзевяць кілометраў пад лядзянym лістападаўскім дажджом. З атрадам асобага прызначэння яна зварачалася ў горад. Але ўжо ўся асноўная частка багунцаў зразумела праўду. Большасць далучылася да прыбыўшай часці войск Чона.

Гэта была адзінай і апошняй анархічнай ўспышка ў палку.

Жалезная воля арганізатора-большэвіка таварыша Шчорса крок за крокам выкоўвала дысцыплінаваную, жалезнную баявую часць.

А гэта было неабходна ў барацьбе з азвярэлай, бязлітаснай белагвардзейшчынай. Барацьба ўсё накалялася, усё расла.

Вось харектэрная вытрымка з некаторых пісьмаў таварыша Шчорса да Ф. Роставай. Пісьмаў гэтых нямнога, усяго шэсць — сем, усе яны напісаны спешна, у баявой абстаноўцы, на бланках штаба або на выпадковых, проста вырваных ад некуль паперках.

„Ст. Бердычаў. Штаб дывізіі.

11 красавіка 1919 года. У нас на Бердычаўскім фронце была замінка. З майм прыездам таварышы чырвонаармейцы ўзбадзёрыліся духам. Я кінуў іх у наступленне. І што-ж? Адагналі непрыяцеля за восемнаццаць вёрст ад Бердычава.

Раніцой Пятлюра на браневіку падвёз перавышаючыя нас лікам сілы і пачаў прасоўвацца на нашым левым фланге; насы палкі не вытрымалі і кінуліся бегчы. На кані вярхом я спыняў бегшых у паніцы. З вялікай цяжкасцю ўсё-такі спыніў. Пад моўным артылерыйскім агнём я другі раз павёў чырвонаармейцаў у наступленне і зноў яго выбіў. На працягу дзевяці дзён ішла зацятая бойка з раніцы і да вечара, але ўсё-такі я яго разбіў. Горад пераходзіў з рук у руки.

Я, ведаеш, не люблю пісаць, але калі ўжо пішу

табе, то можаш сабе ўяўіць, што тут адбывалася. Але я быў глыбока ўпэўнен у перамозе і перамог“.

„Я быў ўпэўнен у перамозе і перамог“ — фраза надзвычайна харектэрная для Нікалая Шчорса. Хворы туберкулёзам, змораны ад неперарыўных паходаў і боек, ён верыў у несакрушальную сілу волі пролетарскага рэволюцыянера.

Больш за ўсё ненавідзіць ён слабасць, бязволле, прыніжанасць.

„Жаласці да чалавека быць не павінна. Жаласць чалавека — ніжэй за ўсё, ніжэй усякай пагарды. Гэта значыць бездапаможная, безбаронная, няздольная адстойваць сябе істота, якая выклікае не павагу, не заслужаную пашану, нават не страх, а тое, што ніжэй за ўсё — жаласць“.

І сам ён мужна скрывае ад таварышоў і ад свайго любімага друга і ўласную хваробу і часамі нечалавечую зморанасць.

„Крыху нездаровіцца, так што я крыху палежваю, і кашаль. Я, відавочна, прamerз, але нічога. Не слухай, калі Масеў будзе гаварыць, што я адчуваю сябе дрэнна. Гэта няправда. Я адчуваю сябе здавальняюча“.

Калі-ж ён даведваецца, што і яго верная таварышка, надарваўшыся на рабоце, занядужала, ён знаходзіць самую гарачыню для сябе і для яе словамі:

„Жыві, жыві, жыві дзеля агульнага добра пролетарыята, якому мы аддаем усю энергію свайго жыцця!“

„Дабро пролетарыята“ — гэта агульная, да канца зразумелая абодвум змагарам мова.

Нікалай Шчорс пяшчотна і глыбока кахаў свайго баявога таварыша, сваю верную падругу. Бясконцае бяздонне аддзяляе гэта глыбокае, сапраўдна чалавечасць пачуццё ад той ганебнай і плоскай гульні, якая ў так званым „сапраўдна цывілізаваным свеце“ вызначаецца вельмі выразнай і дакладнай фразай: „рабіць маленькае каханне“.

„Я больш чым кахаю цябе. Я адчуваю і зазнаю свяяцства душы...“

Я кахаю, я паважаю, я даражу табой. Адзін надпіс, рэч твая выклікаюць у мяне замілаванне“.

Гэтых загартаваных, бясстрашных і мужных байкоў — Фруму Роставу і Нікалаю Шчорса — звязала глыбокае, бясконца пяшчотнае і непаўторнае пачуццё.

Вялікі партрэт Нікалая Шчорса на відным месцы стаіць у пакоі Роставай. Прыгожая галава, выразныя бровы і вялікія, вельмі вялікія і пяшчотныя, — так, як ні неспадзявана гэта слова прыстасоўна да жалезнага камандзіра, якім быў Шчорс, — пяшчотныя вочы глядзяць на нас з партрэта.

Гэта рыса ўнутранай, глыбока захаванай пяшчотнасці, рыса сапраўднага кахання, якая так поўна і прыгожа раскрылася ў яго асабістых адносінах з каханым чалавекам, ці не яна прывяла Нікалая Шчорса да схваткі не на жыццё, а на смерць з усімі тымі, хто быў жывым носьбітам жорсткасці, бяспраўя, грубай сілы і прагнага карысталюб’я? З кровавым, бязлітасным светам капіталізма?

„Ён любіў заступацца за слабых, любіў аказваць дапамогу тым, хто меў у гэтым патрэбу, любіў падтрымліваць і дапамагаць“, успамінае Ростава...

Нават сваю баявую падругу, свайго загартаванага таварыша, у адным з пісьмаў Шчорс, як маленькае дзіця, пытаў: „Ці не крыўдзіць хто цябе?“

Самая патаемная, самая цепкая струны гучэлі ў гэтым бясстрашным, асудзіўшым сябе на смяртэльную небяспеку, на нечалавечыя іспыты чалавеку. Але ўсё расслабляючае, бяздзеяльнае, сэнтиментальнае больш за ўсё было не да спадобы жалезному камандзіру рэволюцыі. Пяшчотнасцю, цепкым каханием гучэла несакрушальная дружба двух загартаваных байцоў і саратнікаў.

Услед за словамі беражлівай пяшчотнасці і кахания зноў і зноў дзеліцца таварыш Шчорс са сваёй жонкай-таварышам усім тым, што кроўна хвалюе іх абодвух, ён зноў і зноў піша ёй аб бойках, аб адбітых кулямётах, аб палонных...

Або вось кароткая тэлеграма з месца баёў. Але гутарка ідзе не аб ім і не аб ёй, а ёб двух іншых блізкіх і родных людзях:

Тэлеграма. Таварышу Фруме Роставай. З штаба Багунскага палка 19.I 1919 года.

Паведамляю табе вельмі сумную вестку: Карл Лібкнект і Роза Люксембург варварскі забіты. Бязлітасны тэрор матывуецца спробай уцякнення... Нікалай».

Сам ён не ўяўляў сабе магчымасць сваёй уласнай смерці: неяк арганічна не верыў у яе.

Смеючыся, ён расказваў, як аднойчы куля, падрапаўши далонь, разбіла ў яго руцэ маленькі рэвольвер, а другі раз расшчапіла бізун.

— Мяне куля не бярэ! Дый не ўмеюць гайдамакі па сапраўднаму страляць!

Не згінаўся ён і над цяжарам самых грозных, самых сумных вестак. Даведаўшыся аб тым, што на одэскі бераг высадзіўся англа-французскі дэсант, хвіліну памаўчайшы, ён сказаў з уласцівай яму непахіснай сілай і бадзёрасцю:

— Вось сволачы! Вось дзе ваяваць будзем! Вось дзе папрацуем!

І нават усміхнуўся сваёй, некалькі неспадзянай на сур'ёзным, нярэдка суровым твары, яшчэ зусім маладой ухмылкай.

Вось як расказвае аб гэтым Ростава:

„Калі стала вядома, што на поўдні ў Одэсе высадзіўся англа-французскі дэсант, я падумала: няўжо сапраўды гэта... канец?

Знешне я трymалася вельмі бадзёра, але на імгненні мне здалося, што гэта велізарная сіла, супроць якой будзе вельмі цяжка ўстаяць, а Шчорс толькі паўтараў з усмешкай:

— Гэта не тое, што з нашымі! Вось дзе ваяваць будзем! Вось сволачы!

І, як заўсёды, ён жартам і бадзёрасцю сустракаў надыходзячую грозную небяспеку...

Надзвычайна цяжка ўявіць сабе такога чалавека нерухомым, халодным, неіснующым.

Вось чаму так дзіўна прыняла вестку аб гібелі дарагога чалавека таварыш Ростава...

Яна ведала, што Шчорс з атрадам у цяжкіх, крывяпрылітных баях, але-ж так было амаль кожны дзень з того моманту, як яна яго пазнала, і таму, калі да яе ў вагон увайшоў працаўнік палітадзела дывізіі тав. Залеўскі, заўсёды вясёлы чалавек, таленавіты артыст-імітатор, жартаўнік, любімец усяго палка, і сказаў: „Шчорса няма ў жывых!“, яна зусім міжвольна з прыкрасцю махнула рукой і ўсміхнулася:

— Кінь разыгрываць, Залеўскі!

— Шчорса няма ў жывых! — упарта паўтарыў ўсё з тым-же каменна-суровым выразам твару та-

варыш... І толькі тады, адштурхнуўшы яго, усё яшчэ не верачы, выбегла яна з вагона...

— Аркестр будзе? — пачула яна зараз-жа.

— Будзе, — сурова-стрымана пачулася ў адказ...

А далей пацягнулася страшная гадзіны, калі, здавалася, у ёй знікла ўсё, апрача неразважаючага, невылечнага, страшэннага адчаяу.

Але калі цягніка, ахоўваючы апошні сон свайго каманізіра, у ганаровай варце стаялі яго верныя вучні — усе тыя, каму перадаў бясстрашна, жалезнью арганізаванасць і вайсковае майстэрства іх самаадданы друг і кіраўнік...

А таварыши яго, баявыя, заслужаныя камандзіры, асцярожна падыходзілі да яе, няўмела гладзілі па валасах і гаварылі:

— Не трэба так... Фрума... Калі сынок будзе, уся наша дывізія ўсынавіць. І Нікалаем таксама назавем... Усе ў бацькі да яго пойдзем. Не трэба плакаць, Фрума!

Так, але каханы ёю, адышоўшы таварыш недарма гаварыў, што адчувае іх душы сваяцкімі... Гэты страшэнны ўдар не зламаў загартаваную душу пролетарскай рэволюцыянеркі. Зноў праца ў паласе фронта — праца, якую яна прадаўжала, не гледзячы на мацярынства, і толькі пасля канца грамадзянскай вайны — упартая і настойлівая вучоба.

На буйнейшых будоўлях нашай краіны добра вядома імя інжынера Роставай... Мабыць, мала хто ведае, праз якое гарніла грамадзянскіх баёў прайшла гэта знешне стрыманая, нямногаслоўная чорнавалосая жанчына. Наўрад ці ведаюць, з кім так цесна было сплещена яе жыццё...

Імя яе заслужана і значыма само па сабе.

Цырвонасцяжная 44-я стралковая дывізія, у якой так многа саратнікаў таварыша Шчорса, перыядычна дзеліцца з таварышам Роставай усімі сваімі ўдачамі, дасягненнямі, рухам наперад. І такі-ж рапарт пасылае ім у адказ комуністка, няўтомны змагар за агульную вялікую справу.

Яна рапартуе аб сваёй работе за трывацца год, што прайшла з таго часу, як яна выбыла з дывізіі.

„З 1922 года вучылася на рабочым факультэце і ў Маскоўскай вышэйшай тэхнічнай школе, якую скончыла з атэстацией дзяржаўнай кваліфікацыйнай камісіі „вельмі добра“.

З пачатку 1927 года працуе па спецыяльнасці інжынера-электрыка і першую пяцігодку правяла на будоўлі гігантаў індустрыі ў Новарасійску, Запарожжы-Каменскім і на Кузнецкбудзе.

Абяцаю і ў будучым цвёрда ісці пад кіраўніцтвам нашай партыі па шляху пабудовы бяскласавага грамадства, аддаць усе сілы на выкананне другой пяцігодкі і весці па гэтаму шляху падрастаючую дачку таварыша Шчорса.

Няхай жыве Усесаюзная комуністычная партыя большэвікоў і наш правадыр таварыш Сталін!“

Моцныя ніткі звязваюць гэтую жанчыну і з таварышамі па будоўлі. Да яе зварачваецца і група студэнтаў-электрыкаў з просьбай правесці практику зноў пад яе кіраўніцтвам, і Александр Іванавіч Лужын, які з ледзь пісьменнага чорнарабочага пад яе кіраўніцтвам ператварыўся ў тэхнічна ведаючага пісьменнага работніка — „энтузіяста наших дзён“, як ён сам сябе называе, і нават урэшце стары спецыяліст — з просьбай крыху „страсянуць“ яго, таму што „здольны гэта рабіць такія людзі, як вы...“

Чаму? Што прыцягвае ўсіх гэтых людзей да

гэты жанчыны? Таму што, як некалькі няскладна, але цёпла сказаў пра яе Александр Іванавіч Лужын, „яна ёсць выхавальнік і ўзбуджальнік к усвядомленню партыі і справы ленінскага ЦК“.

Калісьці непераўзойдзеным узорам жаночай велічы і герайму здаваліся тыя жанчыны, што, кінуўшы свецкае, поўнае блеску жыццё, пайшлі за сваімі мужамі ў далёкую, невядому Сібір. Гэтыя свецкія жанчыны не раздзялялі светапогляду мужаў: яны нават не ведалі гэтага света-погляду.

Перш за ўсё яны ішлі як жонкі, як маці—як жанчыны. Подвіг іх здаваўся беспрыкладным, непе-

раўзойдзеным. Некрасаў прысвяціў ім пачцівую, прыгожую паэму.

„Пленителен образ отважной жены,
Явившей душевную силу,
И в снежных пустынях суровой страны
Сокрывающейся рано в могилу“.

зварачаўся да гэтых верных, самаадданых жонак рускі паэт.

Іншыя, больш высокія, складаныя і герайчныя пачуцці жывуць у жанчынах краіны соцыялізма.

Іншая вернасць вядзе Роставу праз ўсё яе герайчнае жыццё. Іншае і невымерна больш высокое, пачэснае, надзейнае, несакрушальнае.

Несакрушальная вернасць комуністкі той вялікай справе, у баях за якую загінуў яе герайчны друг і таварыш.

(„Молодая гвардия“).

АШЧАДНАЯ КАСА ПРЫМАЕ

ўклады ад усіх
грамадзян і вы-
дае іх часткамі або
поўнасцю па пер-
шаму патрабаванню

ўкладчыка.

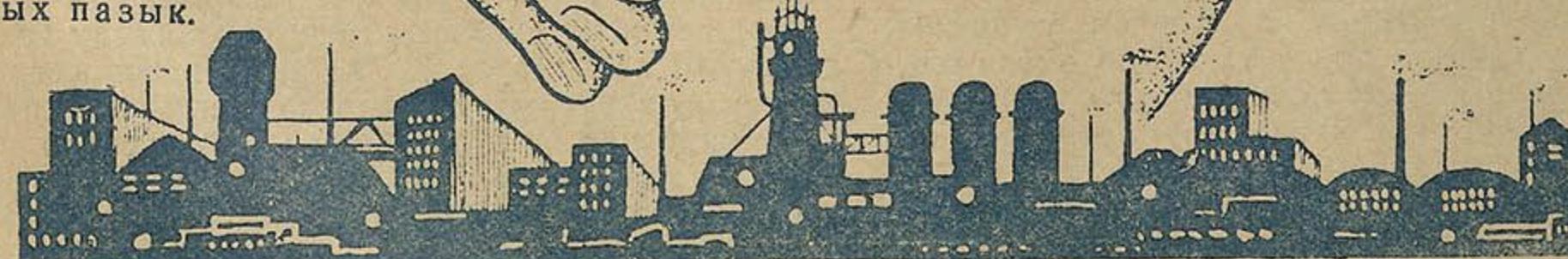
СТРОГА ЗАХОЎВАЕ
тайну і недатыкаль-
насць укладаў.

УПЛАЧВАЕ
ўкладчыкам процэнты
па ўкладах.

ПЕРАВОДЗІЦЬ
папатрабаванню ўклад-
чыка яго ўклад ва-
ўсякую іншую ашчад-
ную касу Саюза ССР.

ВЫДАЕ І АПЛАЧВАЕ
акрэдытывы.

АПЛАЧВАЕ
выигрышы і купоны па
аблігацыях дзяржаў-
ных пазык.

зручна і выгодна **хаваць** у ашчаднай КАСЕ

ЦЭЛАСЦЬ
СУМ
і каштоў-
насцей,
уносімых
у ашчад-
ныя касы, га-
рантуюца ўрадам
СССР.

360 тысяч рабочых, работніц,
калгаснікаў, калгасніц і служа-
чых ордэнаноснай БССР захоў-
ваюць на сваіх ашчадных книж-
ках 92 мільёны рублёў укладаў,
удзельнічаючы сваім зберажэн-
нямі ў фінансаванні народнай
гаспадаркі і абароне нашай
радзімы.

Ці састаіце вы ўкладчыкам
ашчаднай касы?

Збераженні і свабодныя
сродкі захоўвайце ў
ашчаднай касе і кары-
стайцеся паслугамі
ашчадных кас БССР.
Кіраўніцтва ашчадкас і
Дзяржкредыта БССР.

Адказны рэдактар М. І. ВОЛГІНА

Адрес рэдакцыі: Менск, Дом друку, 3-ці паверх, пакой 60. Тэл. 24-118.

Друкарня імя Сталіна.
Здана ў набор 10/V—37 г.

Заказ № 691.

Падпісаны да друку 21/V—37 г.

Тыраж 8.810 экз.

Уп. Галоўліта № 2166
У нумары 21/2 арк. 120.140 друк. знакаў